

Perspektivanalyse

2025-2028

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	2
Kommunens roller	3
Helhetlig planlegging og styring	3
Utviklingstrekk som påvirker alle kommuner	5
Kommunens situasjon.....	7
Ny flyplass	7
Dypvannskai	8
Freyr Battery	8
Kommunens tjenester – utfordringer og muligheter	9
Utviklingstrekk og utfordringer for Ranasamfunnet	18
Demografi	18
Lav innvandrерandel	18
Rekruttering av arbeidskraft og kompetanse.....	19
Økologisk bærekraft	20
Samfunnssikkerhet og beredskap.....	22
Sosial bærekraft og folkehelse.....	23
Bolig	25
Næringsutvikling	26
Infrastruktur og samferdsel	27
Kommunikasjon og digitalisering.....	28
Areal, natur og friluftsområder	29
Kommuneøkonomien	30
Effektiv drift og god kvalitet på kommunale tjenester.....	30
Driftsutgiftene øker mer enn driftsinntektene.....	31
Svekket handlingsrom, ubalanse i drifta og økt risiko i det økonomiske opplegget.....	31
Revidert nasjonalbudsjett 2024 og kommuneproposisjonen 2025	32
Nytt inntektssystem for kommunene.....	35
Investeringer	37
Investeringer budsjett og økonomiplan 2024-2027	38
Investeringsbehovet fremover	39
Finans.....	41
Eiendomsskatt	46
Pensjonskostnader.....	47
Endringer fra vedtatt økonomiplan	48
Vedlegg.....	49
Vedlegg 1 Investeringer	49
Vedlegg 2 Nye innmeldte tiltak og behov drift.....	52

Innledning

Er vi rustet for den store eldrebølgen? Klarer vi å omstille oss til en grønn framtid? Utdanner og rekrutterer vi den arbeidskraften vi trenger? Gjør vi nok for å hindre at for mange står utenfor skole og arbeidsliv? Hvordan vil kunstig intelligens påvirke undervisning og eldreomsorg? Og ikke minst – hvordan påvirker geopolitisk uro kommunens situasjon og utfordringer?

Perspektivanalysen er samlet kunnskap om kommunens økonomiske situasjon, og om utviklingstrekk, langsiktige utfordringer og muligheter for kommunen som samfunn og som organisasjon. Perspektivanalysen oppdateres årlig og legges til grunn for økonomiplan- og budsjettprosess, for arbeidet med planstrategien hvert 4. år, og for andre kommuneplan- og strategiprosesser. Sammen med kommunaløkonomisk analyse, KOSTRA-analyse og ulike rapporter innenfor tjenesteområdene gir perspektivanalysen et kunnskapsgrunnlag som bidrar til helhetlig og handlingsretta planlegging.

Perspektivanalysen tydeliggjør følgende;

- **Hvilke generelle utviklingstrekk påvirker alle kommuner?**
- **Hvilke utfordringer og muligheter ser de ulike tjenesteområdene?**
- **Hvilke langsiktige utfordringer er viktigst å prioritere innenfor ulike samfunnsutviklingsområder, for å sikre en mer bærekraftig utvikling?**
- **Hvordan går det med kommuneøkonomien?**

Rana kommune påvirkes av utviklingstrekk og trender som treffer alle landets kommuner i større eller mindre grad. I kommunesektoren er det spesielt viktig å være oppmerksom på demografiutfordringen, klima, miljø- og naturutfordringer, endret trusselbilde i sikkerhet- og beredskapsarbeidet, rekrutteringsutfordringer og økende fattigdom og utenforskap.

Perspektivanalysen skal hjelpe oss å gjøre valg og prioriteringer som sikrer framtidens velferd og bærekraft. Viktige forutsetninger for kommunens rolle som samfunnsutvikler og tjenesteprodusent er bærekraftig kommuneøkonomi, felles forståelse av utfordringer og virkemidler, tydelig politisk lederskap, og evne til omstilling og samarbeid om å finne helt nye løsninger.

Kommunens roller

I arbeidet med planlegging, omstilling og bærekraftig utvikling av kommunen som organisasjon og som samfunn, må strategiske og økonomiske valg være basert på kunnskap om utviklingstrekk, utfordringer og kommunens situasjon. Perspektivanalysen tar utgangspunkt i at kommunen har fire hovedroller.

Samfunnsutvikler: Som samfunnsutvikler har kommunen ansvar for samordnet, helhetlig og bærekraftig planlegging og samfunnsutvikling innenfor en rekke områder, for eksempel arealforvaltning, boligpolitikk, infrastruktur, næringsutvikling, miljø og folkehelse.

Tjenesteyter: Kommunen har ansvar for gode og likeverdige tjenester innenfor barnehage, skole, helse- og velferd, teknisk, bolig, kultur mv.

Demokratisk arena: Kommunen er politisk styrt, og skal legge til rette for involvering og demokratiske beslutningsprosesser.

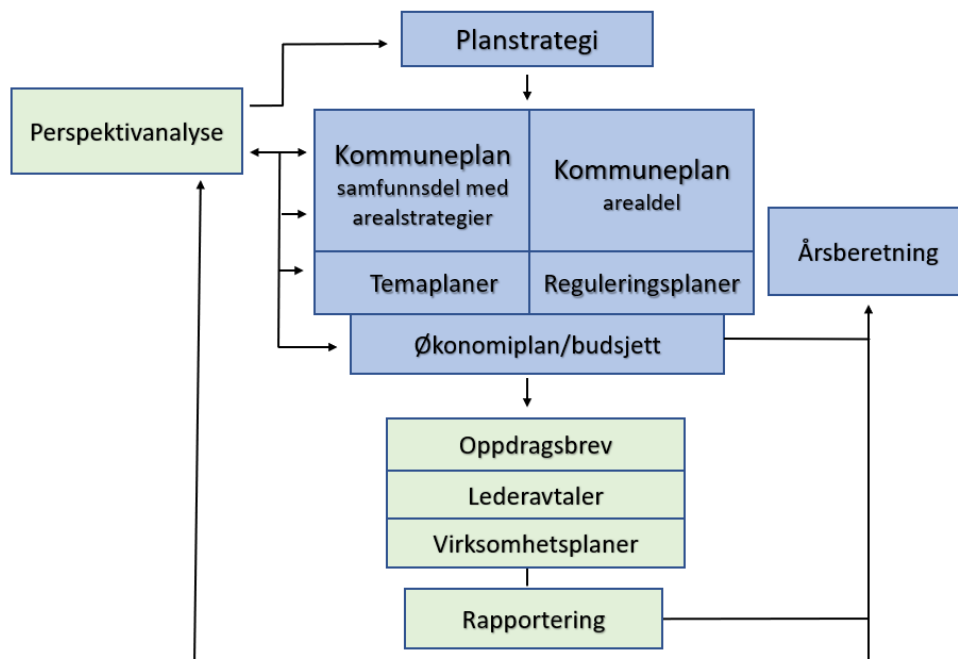
Myndighetsutøver: Kommunen utøver myndighet på en rekke områder, delegert gjennom lover vedtatt av Stortinget. Kommunene kan blant annet fatte vedtak om tildeling av tjenester, kreve inn eiendomsskatt og gebyrer, og gi tillatelser og bevilgninger.

Helhetlig planlegging og styring

Kommunens plan- og styringssystem skal ivareta kommunestyrets ansvar for helhetlig styring, og kommunedirektørens ansvar for virksomhetsstyring og iverksetting av politiske vedtak.

Politisk og administrativ styring skal samlet bidra til at utviklingen går i bærekraftig og politisk ønsket retning – innenfor økonomiske rammer, gjeldende regelverk, og med de ressursene kommunen har til rådighet. Samarbeid med frivillighet, næringsliv, og forsknings-, innovasjon- og utviklingsmiljøer er viktige forutsetninger for bærekraftig utvikling.

Figur 1. Illustrasjon av kommunens plan- og styringssystem

Perspektivanalysen gir samlet kunnskap om kommunens økonomi, situasjon og langsiktige utfordringer som samfunn og som organisasjon.

Planstrategien er strategi for kommunens planlegging. Med utgangspunkt i Perspektivanalysen drøfter og vedtar nytt kommunestyre hvert 4. år om gjeldende kommuneplan skal revideres eller videreføres.

Kommuneplanens samfunnsdel med arealstrategier er kommunens øverste politiske styringsdokument. Planen gir retning for langsiktig og bærekraftig utvikling, den skal møte utfordringene kommunen står i som samfunn og organisasjon, og den skal bidra til å iverksette nasjonale mål og interesser. De langsiktige arealstrategiene gir føringer for kommunens arealplanlegging.

Økonomiplan/budsjett skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunens planer følges opp med tiltak og ressurser. I årlig økonomiplan/budsjett-prosess vurderes også det samlede planbehovet for kommunen.

Virksomhetsplaner viser hvordan kommunens tjenester følger opp kommuneplanens samfunnsdel, økonomiplan og andre overordna planer med tiltak, prioriteringer og konkret handling.

Årsberetning utarbeides for kommunens samlede virksomhet, og redegjør for økonomiske og ikke-økonomiske mål, og status for langsiktige utfordringer og utviklingsområder. Her er det viktig for kommunen å ha oversikt og følge med på om utviklingen går i bærekraftig og ønsket retning. Rapportering i årsberetningen gir viktig kunnskap til arbeidet med perspektivanalysen og påfølgende økonomiplanprosess, om det bør gjøres endringer eller andre prioriteringer.

Utviklingstrekk som påvirker alle kommuner

Beskrivelsene under av viktige utviklingstrekk som påvirker alle kommuner i større eller mindre grad er blant annet hentet fra KS's Status for kommune 2024 «Der folk bor» og Debatthefte 2024 «Rom for gode tjenester».

Store utfordringer må håndteres

Generelt står kommunesektoren overfor store utfordringer som krever raske omstillinger og tydeligere politisk lederskap nasjonalt, regionalt og lokalt. Og oppgavene skal løses med mindre ressurser. Flere mål- og interessekonflikter bidrar til at politiske prioriteringer blir tøffere. Samtidig er sektorisert statlig styring en hemmer for omstilling i kommunesektoren.

Urolige tider bidrar til trangere kommuneøkonomi og tøffe prioriteringer

Både geopolitikk og særtrekk i norsk økonomi påvirker de økonomiske utsiktene til kommunesektoren. Behovet for å finansiere helse- og omsorgstjenester, klima- og miljøtiltak, og forsvar og samfunnssikkerhet vil øke mer enn statenes finansieringsmuligheter.

Demografiendringer gir helse- og omsorgsutfordringer og behov for omstilling

Mange kommuner får færre innbyggere, samtidig som sammensetningen av eldre og unge endrer seg. Vi blir flere eldre og vi lever lengre. Samtidig blir det færre i yrkesaktiv alder bak hver pensjonist, som betyr at aldersbæreevnen går nedover og at kommunene må omstille tjenester.

Vedvarende mangel på arbeidskraft og kompetanse

Den demografiske utviklingen vil føre til at vi mangler arbeidskraft og kompetanse i hele arbeidslivet. For kommunene blir utfordringen størst i helse og omsorg, og i barnehagesektoren. Vi kan ikke rekruttere oss ut av rekrutteringsutfordringene, og behovet for en helhetlig omstilling er nødvendig. Kommunene blir tvunget til å tenke helt nytt som arbeidsgivere, og det er nødvendig med store omstillinger i hvordan tjenester utføres og organiseres. Kommunene må planlegge for at tilgang på arbeidskraft og kompetanse blir mer og mer begrenset.

For mange står utenfor arbeidsliv og utdanning

Selv om flere unge fullfører videregående opplæring, er det for mange som står utenfor arbeid og utdanning. Utenforskap koster, både for de unge, deres familier og for samfunn. Utenforskap forsterker også utfordringene med knapphet på arbeidskraft og kompetanse. Forskere peker på sektorisering og mangel på tverrsektorielt samarbeid som viktige grunner til at vi ikke lykkes med å forebygge utenforskap.

Kort tid på å kutte klimautslipp og sikre naturmangfold

Å løse klima- og naturkrisen krever store endringer raskt, både globalt, nasjonalt og lokalt. Kommunene har en viktig rolle i det grønne skiftet for å ta vare på naturen, få ned klimautslipp, og

gjøre tilpasninger til et klima i endring. Men vi har kort tid, det koster, og utbygging av fornybar energi er nødvendig for å bidra til å løse klimakrisen.

Bærekraftig arealbruk utfordres av interessemotsetninger

Bærekraftig arealbruk er en viktig nøkkelfaktor i arbeidet med å bremse klimaendringene, og den viktigste enkeltfaktoren i arbeidet med å stanse nedbygging og tap av natur. Kommunenes arbeid med bærekraftig arealbruk utfordres av interesseavveininger, for eksempel behovet for næringsarealer. Dialog og samarbeid som sikrer gode prosesser er særlig viktig for kommuner med reinbeitedistrikt og reindrift.

Økt risiko for kriser og uønskede hendelser

Flom og skred, tørke, pandemi, flyktningstrøm, og hackerangrep mot digital infrastruktur er eksempler på hendelser som kommunene må være forberedt på. Økt behov for forebygging, tilpasning, beredskap, og reparasjon etter klimaskapte ødeleggelser merkes tydelig i mange kommuner. Både klimaendringer og den geopolitiske situasjonen gjør at samarbeid om totalforsvaret, samfunnssikkerhet og beredskap er blitt mer viktig.

Fremtidig tilgang på kraft

Mange kommuner, særlig i Nord-Norge, har i mange tiår tatt for gitt en stabil og forutsigbar tilgang på kraft. Slik er det ikke lenger. Energiknapphet og høye energipriser er blitt vanlig, også i Norge. Dersom Norge fortsatt skal ha overskuddsproduksjon, og dersom tilgang på fornybar kraft skal være konkurransefortrinn for norsk industri trenger vi et taktskifte for økt produksjon av fornybar energi.

Økende fattigdom og ulikhet

Dyr tid gir økt fattigdom og økte ulikheter. Siste halvannet året har andelen vanskeligstilt på boligmarkedet økt betydelig. Presset på å skaffe boliger til vanskeligstilte øker i mange kommuner, og det blir mer utfordrende for flere grupper å komme inn på boligmarkedet.

Digitalisering med ulik fart og kraft

Digitalisering er nødvendig, men krevende for kommunesektoren. Kvaliteten på digital infrastruktur påvirker hvor effektivt man kan digitalisere, hvor stabile de digitale tjenestene er og hvor sårbar man er for dataangrep. Kommunesektoren står overfor juridiske, organisatoriske, tekniske og etiske utfordringer i digitaliseringen. Kommunene har ulik kompetanse og ulike økonomiske forutsetninger for å ta i bruk digitale løsninger. I tillegg vil gevinstene ved å digitalisere tjenester varierer stort mellom kommunene.

Demokratiet kan utfordres

Demokratiet i Norge har generelt høy tillit, men svekket tillit til demokratiske institusjoner og aktører kan bli en utfordring også i Norge. Et tøffere offentlig ordskifte og hets og trusler mot lokale folkevalgte har bidratt til at mange lokalpolitikere vurderer å slutte. Mange kommuner har

utfordringer med å ivareta sitt lovpålagte ansvar. Samtidig øker forventningene fra innbyggere og statlige myndigheter. Behovet for tøffere prioriteringer kan svekke tilliten til lokaldemokratiet.

Kommunens situasjon

Rana kommune sin historiske grunnmur, med samisk bosetting og kultur, og omstilling knyttet til industrietablering og vekst på 50-tallet har formet befolkning, infrastruktur og næringsliv. I dag er Rana regionsenter på Nord-Helgeland, med jernbane, europaveiforbindelse nord-sør og øst-vest, og ny stor flyplass skal ferdigstilles i 2026/27. I tillegg har vi en av landets største og travleste havner, og ny dypvannskai er under etablering. Kommunen har moderne skoler, studentboliger, museum og vitensenter. Byen har fått oppgradert parker og sjøfront, og i boligområdene er turområder og flere nye idrettsanlegg med å skape trivsel og bolyst.

Rana har et bredt sammensatt næringsliv. Næringene med flest sysselsatte er helse- og sosial, varehandel, industri, bygg og anlegg og offentlig administrasjon. 65 prosent av de sysselsatte i Rana jobber i privat sektor, og 35 prosent i offentlig sektor. Rana er en stor eksportkommune, og er Nord-Norges største kommune målt i fastlandseksport. Bedrifter i Mo Industripark står for mesteparten av eksporten (Utvikling i Rana, KPB 2024).

Ny flyplass

I 2017 vedtok Stortinget at bygging av ny flyplass i Fagerlia skal erstatte Mo i Rana lufthavn på Røssvoll. I 2020 gav Samferdselsdepartementet Avinor oppdraget med å overta prosessen med bygging av flyplass som Polarsirkelen lufthavnutvikling AS (PLU) startet opp i 2007. Ny flyplass i Fagerlia skal styrke samferdselstilbudet på Helgeland, og vil bli et løft for videre industri- og næringsutvikling, bolyst og reiseliv i hele regionen.

Byggingen startet høsten 2022, og Rana kommune, PLU og lokalt næringsliv jobber aktivt for å akselerere framdriften. Flyplassen skal inneholde en terminal på 5 000 m², og en parkeringsplass med plass til 450 biler. Driftsbygninger på omtrent 5 000 m² kommer i tillegg. Flyplassen bygges med tre oppstillingsplasser for store fly, og noen for mindre fly. Det skal også være to oppstillingsplasser for helikopter.

Ny flyplass ble vedtatt med en kostnadsramme på 3,3 mrd. kr. I mars 2023 ble det klart at summen hadde økt til 4,9 mrd. kr. (P85). Rana kommune har bidratt med 450 mill. kr, mens lokalt næringsliv og private givere har bidratt med 150 mill. kr. Kommunestyret i Rana har vedtatt flere vilkår for kommunens økonomiske bidrag, blant annet at rullebanelengden skal være 2 400 meter. I Stortingsproposisjon 118 S (2022-2023) ble det foreslått forlenget rullebane (fra 2 200 meter til 2 400 meter), under forutsetning om et ytterligere lokalt finansieringsbidrag på 66 mill. kr. Kommunestyret i Rana vedtok i juni 2023 å garantere for ytterligere 66 mill. kr i prosjektet.

Både eksisterende og ny industri i regionen vil i økende grad være avhengig av gode flyforbindelser. Arbeidstakere som skal rekrutteres fra hele verden forventer en større flyplass i regionen og direkteruter til utlandet. Rekruttering av framtidig arbeidskraft og bolyst er viktige forutsetninger for at eksisterende næringsliv og videre næringsutvikling skal ha gode konkurransevilkår. Fremdriften i prosjektet går etter plan. Det arbeides med å forsere åpning til høsten/vinter 2026.

Dypvannskai

Prosjektet med etablering av ny dypvannskai i Mo i Rana har siden 2015 vært støttet administrativt og økonomisk av Kystverket. Etter at prosjektet ble prioritert i Nasjonal Transportplan styres prosjektet etter Kystverkets prinsipper for prosjektstyring med deltakelse fra Rana Kommune i styring av prosjektet. Rana kommune finansierer 82 prosent av prosjektet og Kystverket 18 prosent. Myndighetene sin intensjon er å styrke sjøtransport som et bærekraftig alternativ, og bidra til en mer effektiv og konkurransedyktig skipsfart slik at mer gods flyttes fra vei til sjø. Regionalt skal etablering av ny dypvannskai i Mo i Rana bidra til å møte industrien og næringslivets behov for bedre og mer konkurransedyktige løsninger for sjøtransport. Ny dypvannskai i Rana vil med andre ord være en langsiktig investering for videre næringsutvikling.

De to havneierne i Rana, Rana kommune og Mo Industripark AS samarbeider med Kystverket om dypvannskaiprojektet. En viktig forutsetning for realisering er at Kystverket gjennomfører mudring. Dette forutsetter igjen at Rana Kommune står som majoritetseier. Rana Kommune har inngått avtale om gjennomføring av prosjektet med Kystverket og partene har i fellesskap inngått kontrakt med leverandør. Arbeidene ble igangsatt i mai 2024. Dypvannskaia skal stå ferdig sommeren 2026. En viktig del av beslutning om realisering er knyttet til samtidig vedtak om at terminaldriften hos Rana Industriterminal og Mo i Rana Havn KF skal slås sammen. Synergigevinst ved sammenslåing var en viktig del av å gjøre prosjektet samfunnsøkonomisk lønnsomt og utløsning av offentlige midler til farledsutbedring.

Freyr Battery

28. mars 2023 åpnet Freyr Battery landets første battericellefabrikk i Rana, en kundekvalifiseringsfabrikk ved Rana Industriterminal, der produksjon og testing av battericeller nå er startet opp. Åpningen var et historisk steg i det grønne skiftet.

Freyr sin ambisjon er å akselerere avkarboniseringen av transport og energisystemer ved å levere verdens reneste og mest kostnadseffektive batterier. Fabrikken har om lag 100 ansatte fra ulike nasjoner. Bygging av en fullskala fabrikk for batteriproduksjon er satt på vent, hovedsakelig fordi den amerikanske ordningen «Inflation Reduction Act» (IRA) utløser en solid statlig støtteordning til fornybarindustrien i USA, og endrer rammebetingelsene for Freyrs etableringer. Fokus for Freyr våren 2024 er oppbygging av kapasitet i USA.

Kommunens tjenester – utfordringer og muligheter

Kommunen har ansvar for å levere gode velferdstjenester til innbyggerne i alle livsfaser. Kommunen er også tilrettelegger for næringsutvikling, og forvalter store verdier i form av bygninger, veier og vann- og avløpsanlegg.

Utviklingstrekk som påvirker alle kommuner i større eller mindre grad, treffer også Rana. Utfordringer knyttet til demografi, rekruttering, klima og miljø, teknologisk skifte, strammere kommuneøkonomi og kraftig vekst i behovet for helse- og omsorgstjenester er godt kjent. Rana kommune står nå i omfattende omstillingsprosesser for å møte fremtiden. Økt gjeld, høye investeringsbehov, høyt driftsnivå på noen områder, prisvekst og høye renter setter kommunens drift og bærekraft på prøve.

Helse og mestring

Vi vet at demografien endres markant til flere eldre og færre yngre yrkesaktive, og at det er behov for omstilling i kommunens tjenester. I Rana øker den eldre befolkningen raskere og med høyere kurve enn i resten av landet, grunnet etableringen av Norsk Jernverk på 60-tallet. Den bratteste økningen ser vi i inneværende 10-år; fra 2023-2033.

For helse- og mestring betyr endring i demografien;

- Flere eldre og økende antall brukere
- Flere brukere med sammensatte behov
- Flere brukere med demenssykdom
- Alle brukergrupper lever lengre
- Færre yngre yrkesaktive og økende rekrutteringsutfordringer
- Press mot kommuneøkonomien
- Krysspress i forventninger, behov og muligheter

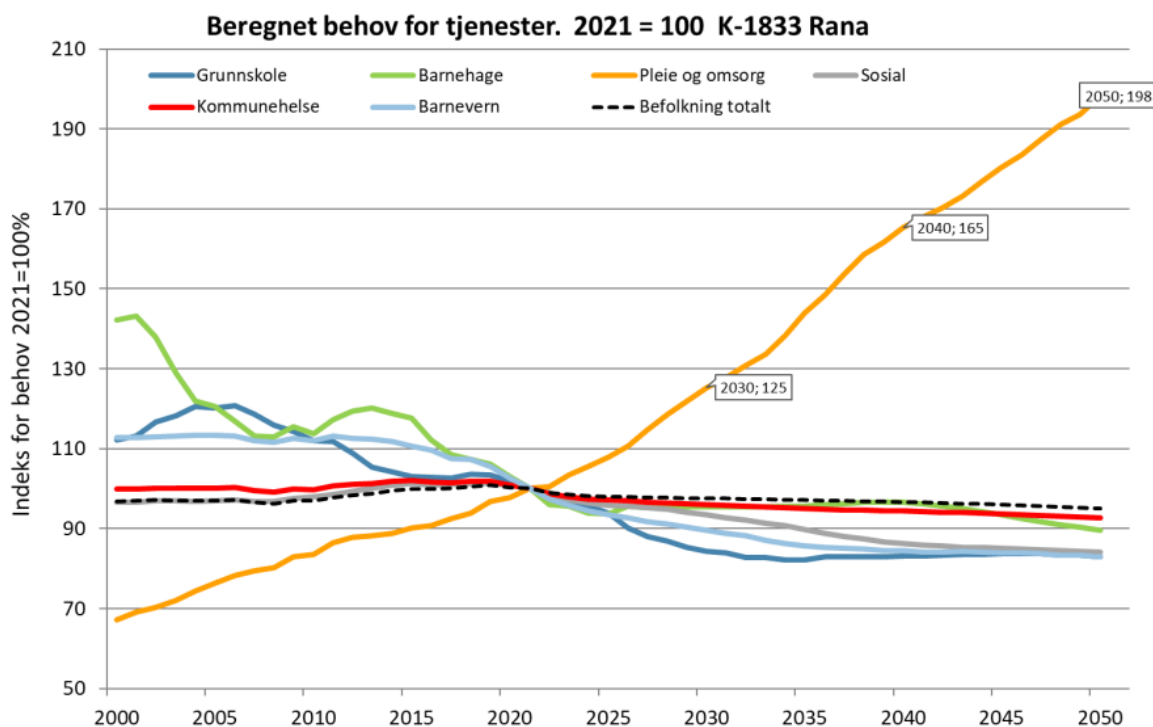
Samtidig har helse og mestring over lang tid hatt utfordringer knyttet til vedlikehold av bygg, mangel på bolig til vanskeligstilte, høyt sykefravær, rekrutteringsutfordringer og prisstigning på nødvendige varer og tjenester.

Helse og mestring har omstilt og effektivisert over mange år. Det er gjennomført mange tiltak på ulike områder, for eksempel nytt krisesenter, rask psykisk helsehjelp, ambulante tjenester, innføring av velferdsteknologi, demensomsorg, innsatsteam, fact-team med spesialisthelse-tjenesten og mer innsats rettet mot hjemmet. På grunn av de store utfordringene, ble det i 2023 laget en ny strategi til erstatning for tidligere strategi fra 2014. Tjenestene har allerede møtt virkningene av de store etterkrigskullene og industrietableringen på 70-tallet.

Demografien mot 2050 viser at behovet for omstilling vil vedvare og farten på omstillingen må holdes oppe. Digitalisering og automatisering haster – slik at de menneskelige ressursene brukes

smartere der de virkelig trengs, og hele samfunnet må engasjeres. Vi kan ikke forvente å få de samme tjenestene som før og levert på samme måte som før dersom tjenesten skal være bærekraftig.

Figur 2. Beregnet behov for tjenester

I 2022 gjennomførte Agenda Kaupang en analyse av helse- og omsorgstjenesten. Figuren over er hentet fra Agenda Kaupang rapporten og viser beregnet behov for ulike tjenester. «Strategi for framtidige helse- og omsorgstjenester, oktober 2023» er basert på denne analysen.

Et omfattende omstillingsarbeid er satt i gang, og det er påbegynt tiltak innenfor områdene:

- Tjenesteutvikling
- Utvikle og ivareta de menneskelige ressursene
- Det digitale krafttaket
- Areal og bolig
- Samhandling med andre
- Ny kunnskap, nye løsninger
- En effektiv administrasjon

Arbeidet som er gjort hittil i 2024, er grunnleggende for å lykkes med det videre arbeidet. Det er igangsatt et skisseprosjekt for å forberede for nytt sykehjem og bosenter på Ytteren. Korttids-plassene er samlet på Selfors sykehjem for bedre bruk av bemanningsressursene og videre utvikling av mestring og rehabilitering. Det er også påbegynt et arbeid for å forberede for den forventede økningen i innbyggere med demenssykdom.

Ny strategisk kompetanseplan er under utarbeidelse og vi tilegner oss ny kunnskap og samarbeider både på Helgeland og i resten av Nord-Norge for å få det til. Parallelt jobbes det med digitalisering og innføring av ytterligere velferdsteknologi, eksempelvis ved å få installert pasientvarslingssystem ved Selfors sykehjem og på de forsterkede demensplassene våre. Sektoren har også igangsatt en rekke andre større og mindre tiltak for å justere driften for framtiden og for å kunne holde allerede stramme rammer.

Sektoren er tilført omstillingsmidler i 2024, noe som er avgjørende for å få til omstillingen og i tråd med Agenda Kaupangs uttalelse om at «Kommunen må være innstilt på at det kan være nødvendig med økte kostnader til enkeltgrupper og pukkekkostnader i perioder for å bygge opp tilbud lenger ned i omsorgstrappen som skal erstatte andre mer kostnadskrevende tilbud».

Med utgangspunkt i utfordringsbildet, overordna mål og strategier, vedtatte rammer, forventet befolkningsvekst, og Agenda Kaupang-rapporten må helse- og mestringssektoren fortsette det store arbeidet og steg-for-steg stake ut kursen videre. Helse og mestring må vokse smartere.

Det er likevel utfordrende å omstille helse- og omsorgstjenestene når inntektssystemet gir uttelling basert på faktisk folketall fra året før. Demografimidlene tilføres kommunen først etter at de eldre har blitt eldre. Samtidig som det haster å omstille helse- og mestringssektoren, så må det nødvendigvis også ta tid å vri tjenestene for framtiden. Vi må fortsatt skynde oss langsamt og ta endringen steg for steg slik at kommunen sikrer forsvarlige tjenester underveis og at de ansatte rekker å henge med og får komme med sine tanker og ideer underveis. Det er en stor organisasjon som skal endres, kultur skal bygges, andre sektorer og hele samfunnet skal involveres i nye måter å tenke på.

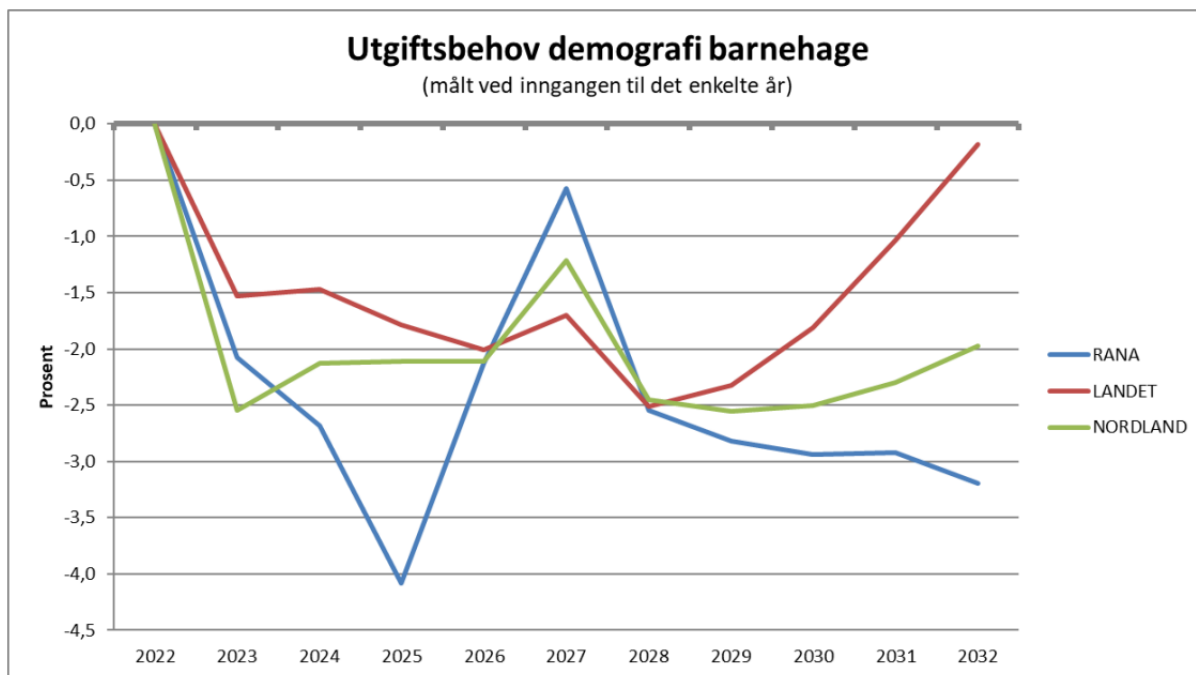
Oppvekst og kultur

Oppvekst og kultur står i et skifte. Det må tas grep, store grep og jo raskere man klarer å gjennomføre disse grepene, jo mindre inngripen vil det være. Utsetter vi å gjennomføre tiltak, vil vi måtte gjøre mer, fordi utfordringene hopper seg opp. Dette er en noe dyster introduksjon, men vi ser at særlig fire forhold bidrar til en utfordrende utvikling i sektoren:

1. Den demografiske utviklingen

Den demografiske utviklingen går raskere enn vi hadde forutsett. Tall fra KS konsulent viser at oppvekst og kultur i løpet av den neste økonomiplanperiode vil få stadig færre barn i aldersgruppa 0-15 år. Prognosene for Rana viser at vi vil ligge en del under både landet og Nordland.

Figur 3. Utgiftsbehov demografi barnehage Rana, landet og Nordland 2022 til 2032

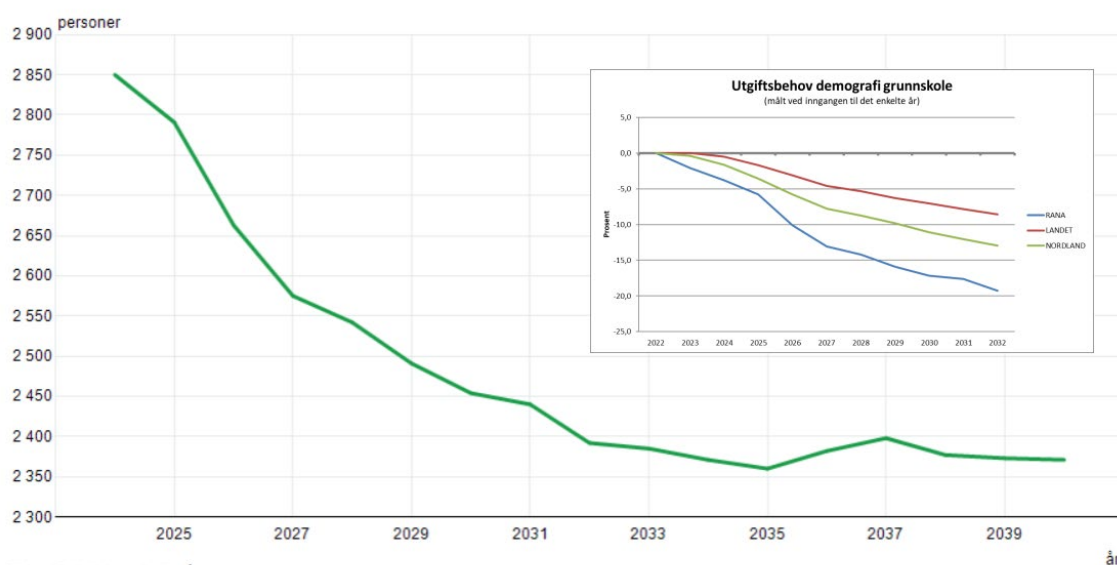

Tabellen under viser at situasjonen er enda mer utfordrende når det gjelder antall skoleelever. Her ser vi en betydelig nedgang fra 2 850 elever i 2024/25 til ca. 2 400 elever i 2031. Våre skoler bruker i dag omtrent 65 prosent av kapasiteten. I 2028/29 vil vi bruke ca. 60 prosent av kapasiteten.

Frikult vil etablere privat grunnskole med 60 elevplasser. Dersom denne skolen fylles, vil rammene til den kommunale skoledriften reduseres med ytterligere inntil 7,3 mill. kr. årlig (2024-tall).

Figur 4. Befolkningsprognose 6-15 år for Rana (2024-2040) og utgiftsbehov demografi grunnskole.

13600: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Hovedalternativet (MMMM), Rana - Raane, 6-15 år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Nedgangen i antall elever i Rana-skolen gir ikke tilsvarende nedgang i antall klasser, men fordeler seg på flere skoler og flere klassetrinn. Vi har tidligere dokumentert at en nedgang på 260 elever, kun ga en nedgang på 4 klasser. Jo flere skoler, jo vanskeligere er det å redusere utgiftene. Det betyr at demografijusteringen ikke kan tas ut elev for elev, noe som i realiteten betyr at ressursene stadig smøres tynnere og tynnere utover i skolene. Når antall elever med mer omfattende behov har økt de siste årene, må disse ressursene tas fra grunntilbudet, og ressursene i klassene blir enda knappere.

2. Barn i barnehage og skoleelever med mer omfattende behov

Vi opplever betydelig vekst i antall barn og unge som har mer omfattende behov for tilrettelegging. Dette er ikke et Rana-fenomen, det skjer i alle landets kommuner. Pandemien nevnes som årsak, det samme gjør bruken av sosiale medier. Dette igjen har gitt foreldre og foresatte utfordringer i sin rolle.

I media har disse utfordringen vært bredt dekket, særlig det siste halvåret. Sist ute nå er «rektoropprøret» der rektorer i ulike deler av landet har vært ute og sagt at antall elever med mer omfattende behov har gått opp fra 3-5 ved den enkelte skole, til 3-5 i den enkelte klasse. Haukland universitetssykehus melder at antall barn med barneautisme har økt med 4-gangen.

Ny opplæringslov - konsekvenser

I ny opplæringslov som trer i kraft fra 1.8.2024 er rett til spesialundervisning delt opp i tre rettigheter: individuelt tilrettelagt opplæring, personlig assistanse, og fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemidler. Nye lovkrav gir en rekke nye føringer der det nå er presisert at den som skal gi individuelt tilrettelagt opplæring, må oppfylle kompetansekravene for å bli ansatt i lærerstilling og kompetansekravene for å undervise i de enkelte fagene.

Skjerpede krav til kompetanse og kartlegginger på dette området vil bety mindre lokalt handlingsrom og fleksibilitet, samt økt ressursbehov for grunnskolen i Rana.

Ny opplæringslov legger enda sterkere føringer for at PP-tjenesten skal hjelpe skolen i det forebyggende arbeidet. Tjenesten skal også komme tidligere inn med veiledning til skolen i saker med bekymringer. Endringene innebærer en større målgruppe for tjenesten å jobbe med enn tidligere.

3. Rekruttering

Rekruttering begynner å bli en utfordring, dette til tross for at vi stadig har færre stillinger totalt sett. Størst utfordringer ser vi i barnehagene og for helsesykepleiere, mens skole «får hjelp» gjennom at antall stillinger nå går betydelig nedover. I dag er aldersbæreevnen i Rana på 3,30, men reduseres gradvis til 2,17 i 2040. Det betyr at selv om vi skulle hatt penger til å ansette flere i årene fremover, vil vi slite med å ansette, da antallet i arbeidsfør alder går betydelig nedover.

4. Svikt i besøkstall og nedgang i organiserte aktiviteter

Kinodriften i Rana er utfordret med lavt publikumsbesøk. Selv om besøket er over gjennomsnittet i vår KOSTRA gruppe. Det vil alltid være vanskelig å forutse hvordan et kinoår vil bli, men dagens drift må likevel kunne tilpasse seg budsjettkrav. Dette gjør at forutsetningene må endres slik at dette er mulig.

Vi ser også at antallet barn og unge som er en del av organiserte aktiviteter går ned. Det samme gjør antallet som benytter seg av kulturskoletilbudet.

Fem grep for fremtiden

For å håndtere utfordringene har oppvekst og kultur oppmerksomhet på fem overordna satsningsområder i økonomiplanperioden. Disse skal bidra til gode tjenester med bra kvalitet, bolyst, samtidig som sektoren i større grad spiller på ressursene til innbyggere og frivilligheten.

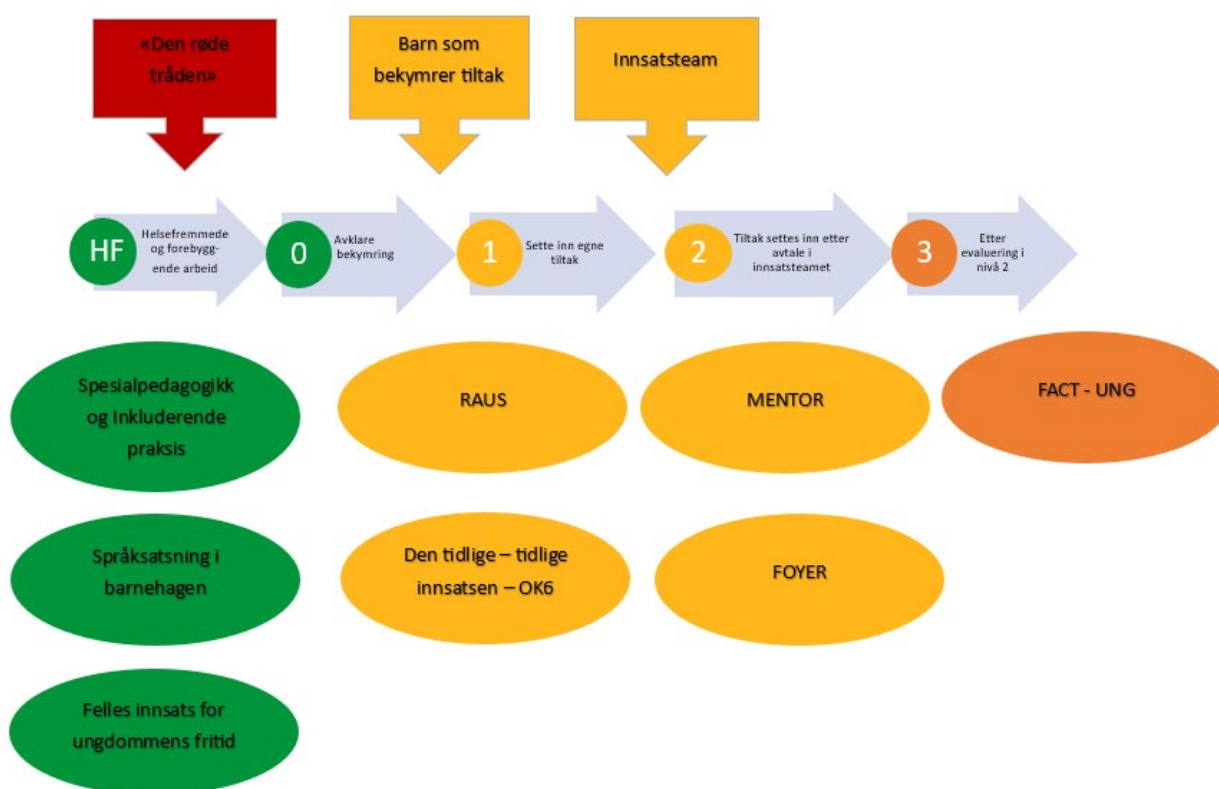
1. Utvikling og tilpasning av tjenestetilbud, organisering, struktur og bruk av formålsbygg, til demografiske og økonomiske rammer.
2. Folkehelse, forebygging og tidlig innsats gjennom satsing på «Tidlig inn Rana».
3. Samhandling gjennom større tverrfaglighet og samarbeid med frivilligheten.
4. Innovativ tenkning og innovasjon gjennom tjenstedesign, digitalisering og økt bruk av teknologi.
5. Bred brukermedvirkning i omstillingsarbeidet, herunder også styrket barnets stemme og ungdomsdemokratiet.

Kommunestyret har i budsjettsaken og saken om behandling av nedlegging av kommunal barnehage, bestilt en sak der vi skal se på organiseringen av både skole- og barnehagetilbudet. Det vil bli utarbeidet en mulighetsstudie der vi vurderer flere alternativer, som igjen skal legge grunnlag for et skisseprosjekt som kommer til politisk behandling i desember. Det vil bli utarbeidet en egen prosessplan der medvirkning vektlegges.

Vi vurderer også fortløpende andre tiltak for lokalisering. Blant annet for Rana voksenopplæring, pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) og kulturskolen, for å redusere antall kvadratmeter og dermed infrastrukturkostnader.

De siste årene har oppvekst og kultur arbeidet med å styrke kommunens forebyggende arbeid og har begynt å bygge opp tiltak som skal gi tidlig hjelp til barn, ungdom og deres familier. Målet er at flere utsatte barn og familier får den hjelpen de trenger så tidlig som mulig, i sitt nærmiljø og at en kan spille på familie og nettverk. Barnevernet skal være siste sikkerhetsnett og da må det jobbes bedre med forebygging, tidlig innsats og det må utvikles gode samordna tiltak på alle områder innenfor oppvekstområdet.

Figur 5. Rana-modellen

Gjennom satsingen «Tidlig inn Rana», som er vår forebyggende plan, jobber oppvekst og kultur med flere tiltak for barn og unge. Nedenfor presenteres satsinger som er under etablering:

- Mentorordningen
- Etablering av et spesialpedagogisk fagteam for barnehagene.
- Foyer barn og familie.
- Den røde oppvekststråden.
- Innsatsteam for ungdom 12-18 år.
- Innsatsteam for barn 0-10 år.
- BTI (bedre tverrfaglig innsats).
- Oppvekstløftet i Nord.

Å snu deler av ressursinnsatsen fra reparasjon til forebygging og tidlig innsats er avgjørende ut fra lokale og samfunnsøkonomiske hensyn. Det vil bidra til bedre helse i befolkningen og redusert behov for tjenester. Samtidig vil det redusere behov for rekruttering fordi tjenestene vil bli mindre ressurskrevende.

Kultur gir opplevelser som knytter mennesker sammen i et fellesskap, og er en viktig arena for inkludering. Samtidig må kulturtilbud utvikle seg sammen med behovene i samfunnet.

Kino er ikke en lovpålagt tjeneste. Etter vedtak i kommunestyret utredes kinodriften for å se om det er grunnlag for privatisering. Dette vil bli gjennomført i samarbeid med Rana Utvikling. Parallelt arbeides det for å se hvordan kinodriften kan bli mer kostnadseffektiv, og om tiltak kan bidra til økt bruk og av samfunnshuset og kinosalene. Vi vil også legge til rette for flerbruk av lokalene, og se på muligheten for å åpne opp for økt bruk på dagtid.

Biblioteket og kulturskolen er lovpålagte tjenester. Det er viktig at utvikling av tilbud er i tråd med ønsker fra publikum..

- Biblioteket har klart å etablere et bredt tilbud som treffer alle brukergruppene og vil utvikle dette videre fremover. Ny bokbuss skal kjøpes inn i løpet av høsten 24, noe som vil styrke tjenesten.
- Fritidstjenesten er arena for inkludering og identitetsskaping. Målet er å skape møteplasser som er tilpasset ungdom gjennom brukermedvirkning.
- Målet er å flytte inn i nye fritidslokaler både på Gruben, Båsmoen og sentrum.
- Det må legges bedre til rette for sambruk av tilgjengelige lokaler.

Flyktningetjenesten har de siste årene hatt en økning i bosetting av flyktninger. Det er i hovedsak flyktninger fra Ukraina som bosettes i kommunen. Tjenesten lykkes i stor grad med å få flyktninger i jobb eller utdanning etter endt introduksjonsprogram. Det er satt i gang arbeid med å lage en helhetlig plan for inkludering og kvalifisering av bosatte flyktninger. Planen utvikles i samarbeid mellom NAV og Rana Voksenopplæring (RAVO) for å sikre at tjenestene som gir et tilbud til flyktninger har felles retning og innsats.

Teknisk sektor

Teknisk sektor er delt inn i tre avdelinger: areal og miljø, bydrift, og byggdrift. Fra og med 2024 er byggdrift tilbake og underlagt teknisk sektor etter å ha vært organisert i eget kommunalt foretak i tre år. Samlet forvalter teknisk sektor store verdier i form av veier, egne bygninger, parker, friluftsområder og anlegg, eiendom og vann- og avløpsanlegg. Teknisk sektor har også ansvar for en rekke tjenester og fagområder der teknologiske og digitale løsninger er i rask utvikling.

De neste 10-15 årene vil teknisk sektor ha en sentral rolle i den store samfunnsomstillingen Rana kommune står i. De store prosjektene med ny flyplass, industri, dypvannskai og boligutbygging er utfordringer som bidrar til sterkt utviklingsfokus i sektoren. Teknisk sektor har definert en retning for å møte framtidens utfordringer og nå langsiktige samfunns mål. Dette er hovedsakelig knyttet til digitalisering, økt egenregi der dette er økonomisk lønnsomt og bærekraftig, samt økt samarbeid på tvers i hele organisasjonen. De tjenester som er tillagt teknisk er i stor grad uavhengig av demografiutviklingen i kommunen og krav om nedtrekk for å møte denne er utfordrende.

For teknisk sektor er følgende utfordringer viktige:

- Optimal organisering, økt samarbeid, innovasjon og digitalisering.
- Rekruttering av kompetent arbeidskraft
- Vedlikeholdsetterslep og kostnader knyttet til verdibevarende vedlikehold
- Budsjettmessig uforutsigbarhet som følge av klimaendringer og værforhold
- Forventningspress i forhold til teknisk sektor sine oppgaver, roller og budsjett.
- Kapasitet til å bidra inn i omstillingen av helse- og omsorgstjenestene med teknisk kompetanse og innovative løsninger knyttet til bygg og areal

Støttetjenesten

Støttetjenesten leverer tjenester til innbyggere, folkevalgte og kommuneorganisasjonen. Sektoren består av økonomi, HR, service, juridisk, kommunikasjon, beredskap og IKT. Støttetjenesten vil ha en sentral rolle i omstilling og endringer som kommunen står overfor i årene som kommer. Endringstakten er høy, og tjenestene må utvikles løpende. Den teknologiske utviklingen og krav til effektivisering medfører at oppgaver må løses på nye måter, samtidig setter et økt risikobilde store krav til informasjonssikkerhet og beredskap.

Ny tjenestestrategi skal gi retning for å møte framtidens utfordringer og nå langsiktige samfunns mål.

For støttetjenesten er følgende utfordringer viktige:

- Rekruttere kompetent arbeidskraft for fremtida.
- Optimal og bærekraftig organisering, samarbeid og innovasjon.
- Kapasitet til å støtte tjenesteområdene med administrativ kompetanse og innovative løsninger som bidrar til økt måloppnåelse.
- Etablere effektive IKT tjenester som støtter det digitale løftet som tjenesteområdene står overfor i årene som kommer.
- Møte krav til økt beredskap og informasjonssikkerhet.

Utviklingstrekk og utfordringer for Ranasamfunnet

I denne delen av perspektivanalysen gis en beskrivelse av langsiktige utfordringer og muligheter administrasjonen ser innenfor utviklingsområder som er viktige for samfunn, befolkning og bærekraftig utvikling.

Demografi

Vi står nå i demografiutfordringen - med flere eldre enn unge, store rekrutteringsutfordringer og mange i utenforskap. Dagens kommunemodell er ikke lenger bærekraftig, og det er ikke lenger bare kommuneøkonomi og tjenester som må omstilles i takt med demografien. Demografiutfordringen gir også store konsekvenser for næringsliv, frivillighet og på mange andre utviklingsområder samtidig, og krever en helhetlig samfunnsomstilling. I omstillingen må eldrebefolkningen også ses på som en ressurs.

Utfordringer og muligheter

- Rana vil ha en eldreutfordring i mange tiår fremover som kommer til å påvirke mange andre utfordringer, men eldre er også en ressurs.
- Økningen i antall eldre kommer raskere og mer komprimert i Rana på grunn av oppbyggingen av industrien på 60- og 70-tallet.
- Demografien gir store rekrutteringsutfordringer, i alle sektorer og bransjer
- Endringer i demografien forutsetter helhetlig samfunnsomstilling over år
- Demografiendringer forutsetter nye velferdsløsninger. Nye og mer bærekraftige måter å bruke kommunens tjenester, personellressurser, bygg og infrastruktur er nødvendig.

Lav innvandrерandel

I Norge var andelen innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre 19,9 prosent ved utgangen av 2023, og andelen har økt jevnt de siste årene. Ved utgangen av 2023 var innvandrерandelen i Rana 8,6 prosent. Sammenlignet med landet og bykommuner i Nord-Norge har Rana hatt en lav innvandrерandel over år.

Vi vet at tilgang på bolig og arbeid, rask språkopplæring, jobb for eventuell partner, flyforbindelser, gode offentlige tjenester, nettverk og muligheter til å delta i kultur og frivillighet vil være avgjørende for å rekruttere og beholde innvandrere. For bosatte flyktninger vil det i tillegg være avgjørende at veien til språkpraksis og arbeid i lokalt næringsliv blir så kort som mulig.

Utfordringer og muligheter

- Rana har over år hatt en lav innvandrerandel.
- En høyere innvandrerandel kan dempe rekrutteringsutfordringen og bidra til en mer bærekraftig demografiutvikling.
- Det er behov for et mer offensivt samarbeid mellom kommune, næringsliv og frivillighet om rekruttering, inkludering i arbeidsliv og språkopplæring.

Rekruttering av arbeidskraft og kompetanse

For kommunens tjenester og de fleste andre bransjene i Rana er rekruttering av arbeidskraft og kompetanse blitt den viktigste forutsetningen og samtidig den største utfordringen. Den demografiske utviklingen, høyt utenforskap, lav innvandring og sykefravær er viktige årsaker til rekrutteringsutfordringer. Samtidig er konkurransen om arbeidskraft og kompetanse i større grad blitt global. Det er ikke lenger slik at arbeidsplasser alene skaper tilflytting, og vi kan ikke rekruttere oss ut av rekrutteringsutfordringen. Det må jobbes helhetlig og samordnet med mange problemer samtidig.

Utfordringer og muligheter

- Rekruttering av framtidig arbeidskraft og kompetanse er den største utfordringen og samtidig den viktigste forutsetningen for mange bransjer og sektorer.
- Årsakene til rekrutteringsutfordringen er sammensatte, og mange innsatsområder kan bidra til å dempe utfordringen;
 - Redusere frafall og utenforskap
 - Økt innvandring
 - Kompetansebygging tilpasset arbeidslivets behov
 - Inkludere flere innvandrere i arbeid og utdanning
 - Rask språkopplæring for innvandrere
 - Redusere sykefravær
 - Mer fleksibelt arbeidsliv for arbeidskraftreserven
 - Eldre som ressurs

Økologisk bærekraft

Generelt kreves det mer effektive tiltak og bedre samarbeid på tvers av samfunnssektorer og aktører for å bekjempe/stoppe klimaendringer og negative miljøpåvirkninger.

Klimabudsjettet er kommunens styringsdokument for klima- og energiplanlegging, og er eget vedlegg til årsbudsjettet. Det viser utslippsstatus, historikk, framskrivninger, tiltak som er gjennomført og tiltak som skal gjennomføres. Klimabudsjettet skal sikre bedre styring med prioriteringer og gjennomføring av lokale klimatiltak, og bidra til at utviklingen mot et lavutslippssamfunn akselereres.

Status klimagassutslipp 2022

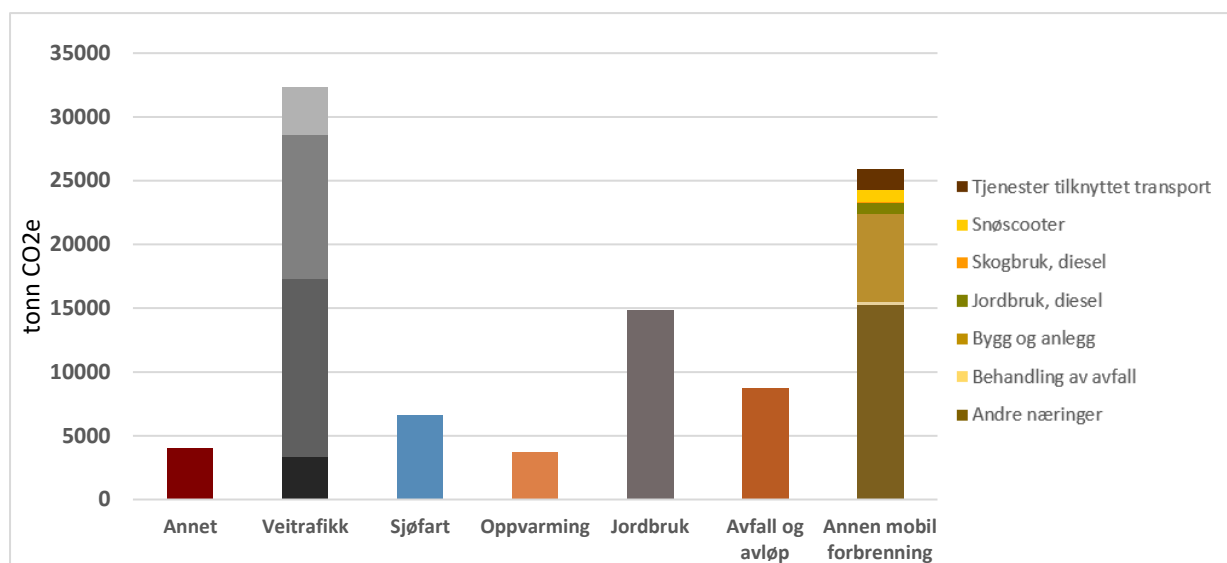
Kommunens klimamål er at ikke-kvotepliktige klimagassutslipp reduseres med 40 prosent innen 2030 og 90 prosent innen 2050, sammenliknet med referanseår 2009. Ifølge Miljødirektoratets utslippstall var utslippene redusert med 13 prosent i 2022 i forhold til 2009. Dette betyr at vi må redusere ytterligere 30 000 tonn årlige CO₂-ekvivalenter for å nå klimamålet for 2030. Framskrivningene av klimagassutslipp i Rana viser at klimamålet ikke vil nås med dagens vedtatte nasjonale og lokale tiltak.

Bærekraftig arealbruk er en viktig nøkkelfaktor i arbeidet med å bremse klimaendringer. Når natur bygges ned, svekkes naturens økosystemer og evnen til å fange og lagre karbon fra atmosfæren. Arealbruksendringer svekker også arealenes evne til å dempe effektene av et klima i endring, og kan for eksempel øke faren for skader fra flom, skred og langvarig tørke.

Sektorvis fordeling av ikke-kvotepliktige klimagassutslipp i Rana for 2022 er vist i figuren under. Miljødirektoratets utslippstall er publisert med ett års forsinkelse, og nyeste tilgjengelige utslippstall er derfor for 2022.

Seksti prosent av utslippene kommer fra annen mobil forbrenning og veitrafikk. Sektoren annen mobil forbrenning omfatter alt av ikke-veigående maskiner som går på avgiftsfri diesel - for eksempel anleggsmaskiner og traktorer. Sektoren annet omfatter ikke-kvotepliktige utslipp fra industri og energiforsyning. Utslippene i 2022 var 96 000 tonn CO₂-ekvivalenter, en nedgang på tre prosent fra 2021. Alle sektorene, unntatt sjøfart og oppvarming, hadde en reduksjon i utslipp fra 2021 til 2022.

Figur 6. Ikke-kvotepliktige klimagassutslipp i Rana kommune i 2022. Kilde: Miljødirektoratet.

Lokal luftkvalitet

Svevestøvnivåene ligger under grenseverdiene, men i vinterhalvåret er det fortsatt perioder med mye svevestøv. Kilder til svevestøv er veistøv, industri, vedfyring, eksos og skipstrafikk. Skjerpede grenseverdier fra 2022 og forventet økt trafikkmengde i årene framover kan gjøre det mer utfordrende å overholde grenseverdiene i fremtiden. Eksempler på tiltak mot svevestøv er å redusere vegtrafikk gjennom areal- og transportplanlegging, utskiftning av gamle vedovner til rentbrennende ovner, renhold og støvdemping av veier, benytte strøsand uten finstoff, hastighetsreduksjoner og begrense spredning av svevestøv fra anleggsplasser.

Utfordringer og muligheter

- Utviklingen mot et lavslippsamfunn går ikke raskt nok, generelt kreves det store kutt i klimagassutslipp for å bekjempe/stoppe klimaendringer og negative miljøpåvirkninger;
 - Redusere biltrafikk og utslipp fra veitrafikk
 - Bedre tilgang på offentlig transport.
 - Redusere energiforbruk i kommunale bygg
 - Redusere mengde avfall og øke mengde avfall som gjenvinnes/resirkuleres.
 - Utbedre infrastruktur for drikkevann, avløp og drenering.
- En viktig forutsetning for økologisk bærekraft er arbeidet med å begrense nedbygging av naturområder og få mer ut av de arealene vi allerede har tatt i bruk. Miljøvennlig areal- og transportplanlegging og ivareta landbruksarealer er viktig. Beslutning om investering i krematorium er et godt tiltak de alternativet er nedbygging av nytt areal.
- Målet om god økologisk tilstand og godt økologisk potensial i vannforekomster i kommunen skal nås innen 2027. Noen vannforekomster har fått utsettelse til 2033, f.eks. Ranfjorden. Det er krevende å oppnå målet, da mange sektorer må bidra.

- Næringslivet er en viktig samarbeidspart i arbeidet med å bli en lavutslippskommune. Miljøsertifisering av flest mulig bedrifter er en viktig strategi. I Rana er vi på god vei mot målet på 50 sertifiserte bedrifter.
- Gjenvinningsgraden på husholdningsavfall har gått ned siden 2021. Med egen matdunk fra 2023 ble det registrert en økning, men generelt har kommunen et stort potensial for økt ombruk og materialgjenvinning.
- Nye skolebygg på Gruben, Båsmoen og Selfors erstatter gamle bygg, og vil gi mindre energiforbruk i den kommunale bygningsmassen.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Både klimaendringer og den geopolitiske situasjonen gjør at samfunnssikkerhet og beredskap vil bli enda viktigere i årene som kommer. Ekstremvær, pandemi, flyktningstrømmer og cyberangrep mot digital infrastruktur er eksempler på hendelser som kommunen må være forberedt på.

Temperaturen i Nord-Norge øker mer enn gjennomsnittet, og ekstremværhendelser vil skje oftere med økt intensitet, utbredelse og varighet. Flom, skred og tørke kan gi store konsekvenser for befolkning, bygg, infrastruktur og mat- og vannforsyning. Vi må tilpasse oss klimaendringer, og samtidig forebygge og forberede oss på ekstremværhendelser som vil skje flere tiår frem i tid.

Den geopolitiske situasjonen er forverret, og medfører økt risiko for uforutsette flyktningstrømmer, spionasje, terrorhendelser, skade på energiforsyning og annen infrastruktur, digitale angrep og desinformasjon.

Utfordringer og muligheter

- Klimaendringer gir mer ekstremvær, og økte utfordringer knyttet til å stå imot, tilpasse oss og håndtere klimakonsekvenser.
- En mer urolig verden endrer trusselbildet og krever høyere beredskap på flere områder.
- Samarbeid på tvers av samfunnssektorer og med innbyggere - om totalforsvaret, samfunnssikkerhet og beredskap er blitt mer viktig.

Sosial bærekraft og folkehelse

Sosial bærekraft og folkehelsearbeid handler om samfunnets innsats for å fremme muligheter for deltakelse i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Tidlig innsats for å forebygge at det oppstår sykdom/uhelse eller sosiale problem i befolkningen er avgjørende. Kommunene sitter på mange virkemidler, og har ansvar for å følge med og ha oversikt over faktorer og forhold som påvirker og skjevfordeler uhelse. Kommunene skal bruke alle sine virkemidler for å fremme og utjevne levekår og helse i befolkningen.

Hvert år publiserer Folkehelseinstituttet [folkehelseprofiler og oppvekstprofiler](#) med folkehelse/oppvekstbarometer for kommuner. Her sammenliknes nøkkeltall med snittet for fylket og landet. Figuren under viser folkehelsebarometer for Rana 2024. Rød indikator viser områder der Rana ligger signifikant dårligere enn landet, og som det er grunn til å se nærmere på i plan- og utviklingsarbeid og utvikling av tjenester.

FOLKEHELSEPROFIL 2024

Folkehelsebarometer for kommunen

I oversikten nedenfor sammenliknes noen nøkkeltall for kommunen og fylket med landstall. I figuren og tallkolonnene tas det hensyn til at kommuner og fylker kan ha ulike alders- og kjønnsammensetning sammenliknet med landet. Klikk på indikatornavnene for å se utvikling over tid i kommunen. I KommuneHelse statistikkbank, <http://khs.fhi.no> finnes flere indikatorer samt mer informasjon om hver enkelt indikator.

Vær oppmerksom på at også «grønne» verdier kan innebære en folkehelseutfordring for kommunen, fordi landsnivået ikke nødvendigvis representerer et ønsket nivå. Verdiområdet for de ti beste kommunene i landet kan være noe å strekke seg etter.

- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- | Verdien for landet som helhet
- ▬ Variasjonen mellom kommunene i fylket
- ▬ De ti beste kommunene i landet

Tema	Indikator (klikkbare indikatornavn)	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Folkehelsebarometer for Rana Raane
Befolkning	1 Andel barn, 0-17 år	19,0	19,0	20,3	prosent	
	2 Andel unge eldre, 65-79 år	15,8	16,5	13,9	prosent	
	3 Andel over 80 år	5,5	5,6	4,5	prosent	
	4 Andel 80 år+, framskrevet til 2050	13,5	12,7	10,4	prosent	
	5 Personer som bor alene, 75 år +	41,2	42,8	42,0	prosent	
	6 Befolkningsvekst	-0,43	0,37	1,2	prosent	
Oppvekst og levekår	7 VGS eller høyere utdanning, 30-39 år	79	77	81	prosent	
	8 Vedvarende lavinntekt, alle aldre	6,3	8,1	9,8	prosent	
	9 Inntektsulikhet, P90/P10	2,4	2,6	2,8	-	
	10 Leier bolig, 45 år +	9,1	11,2	12,4	prosent	
	11 Bor trangt, 0-17 år	15	17	18	prosent	
	12 Gjeld større enn 3 ganger inntekt	23,5	16,5	20,8	prosent	
	13 Unge som står utenfor, 15-29 år	7,5	8,9	9,5	prosent (a,k)	
	14 Stønad til livsopphold, 20-66 år	19,9	19,9	17,4	prosent (a,k)	
	15 Laveste mestringsnivå i lesing, 5. tr.	25	28	24	prosent (k)	
	16 Gjennomføring i vdg. opplæring	75	76	80	prosent (k)	
Miljø, skader og ulykker	17 Høy tilfredshet, Ungdata 2022	51	50	50	prosent (a,k)	
	18 Valgdeltakelse	58,5	61,6	62,4	prosent	
	19 Drikkevann, hygienisk og stabilt	89,7	88,4	93,4	prosent	
	20 Luftforurensning, eksponert (ny def.)	1,3	0,31	46	prosent	
	21 Trygt i nærmiljøet, Ungdata 2022	89	87	84	prosent (a,k)	
	22 Med i fritidsorganisasjon, Ungd. 2022	57	54	58	prosent (a,k)	
Helse-relatert atferd	23 Trener sjeldnere enn ukentlig, 17 år	28	30	28	prosent (k)	
	24 Skjermtid over 4 timer, Ungd. 2022	47	51	45	prosent (a,k)	
	25 Røyking, kvinner	3,3	2,6	2,4	prosent (a)	
Helsestilstand	26 Forventet levealder, menn	79,9	79,8	80,3	år	
	27 Forventet levealder, kvinner	83,8	83,8	84,0	år	
	28 Utd.forskjeller i forventet levealder	4,4	4,6	5,1	år	
	29 Overvekt og fedme, 17 år	25	27	22	prosent (k)	
	30 Psykiske sympt./lidelser, 0-74 år	145	176	168	per 1000 (a,k)	
	31 Muskel og skjelett, 0-74 år	327	340	313	per 1000 (a,k)	
	32 Hjerte- og karsykdom	18,5	18,7	17,2	per 1000 (a,k)	
	33 Tykk- og endetarmskreft, nye tilfeller	95	91	84	per 100 000 (a,k)	
	34 Vaksinasjonsdekning, influensa, 65 år+	53,7	57,3	62,3	prosent	

0503241925 0803241536 1833

Utfordringer og muligheter

- Økte levekostnader siste to årene gir økt fattigdom og økte ulikheter. Selv om Rana har lavere andel med vedvarende lavinntekt enn gjennomsnittet for landet, så ser vi blant annet at andelen vanskeligstilte på boligmarkedet øker. Samtidig opplever humanitære organisasjoner med matordning en økning i antall personer som ønsker å få utdelt gratis mat.
- I Rana har vi tydelige geografiske levekårsforskjeller i kommunen. Sentrumssonene og Gruben sentrum har flest levekårsutfordringer samlet ([Levekårsanalyse](#)).
- Andelen unge innvandrere som står utenfor arbeid, utdanning og opplæring er betydelig høyere enn den totale andelen.
- Andelen unge som gjennomfører videregående opplæring er vesentlig lavere enn landsgjennomsnittet. Samtidig er andelen betydelig lavere i gruppen som har foreldre med videregående skole som høyeste utdanningsnivå.
- Mange opplever psykiske problemer. Egne data viser at etterspørselen etter kommunale psykisk helse- og rustjenester øker.
- Gode oppvekstvillkår, forebygge og redusere frafall og utenforskap, og inkludere flere i utdanning og arbeidsliv er de viktigste strategiene for å motvirke og redusere fattigdom, ulikheter og uhelse i befolkningen.

Bolig

Kommunen er blant annet ansvarlig for å bistå vanskeligstilte som ikke kan ivareta egne interesser på boligmarkedet. Med vanskeligstilte på boligmarkedet menes personer og familier som ikke har mulighet til å skaffe seg og/eller opprettholde et tilfredsstillende boforhold på egen hånd. Det gjelder personer og familier som er uten egen bolig, som står i fare for å miste boligen, eller bor i uegnet bolig eller bomiljø.

Boligrente og levekostnader har økt, og det er ikke lenger bare vanskeligstilte som har begrensede muligheter for innpass i boligmarkedet. Mange unge, enslige, personer med vanlige inntekter og mange eldre som ønsker å bytte ut enebolig med leilighet har utfordringer i dagens boligmarked.

Rana vil få en betydelig økt andel eldre i årene fremover. Det betyr at alle må tenke helhetlig og aldersvennlig i boligpolitikken, både kommune, utbyggere, entreprenører og arkitekter. Det er viktig å legge til rette for at eldre og personer med funksjonsnedsettelser kan bo lengre hjemme i boliger som er tilrettelagt for det. Nærhet til hverdagsarenaer, tilbud og tjenester, og muligheter for deltakelse i fysisk og sosial aktivitet er viktig for alle aldersgrupper, men særlig for eldre.

Utfordringer og muligheter

- Økte rente- og levekostnader forsterker utfordringer med å skaffe boliger til vanskeligstilte.
- Det er for få leieboliger for eldre med areal til felles måltider, trening og sosiale aktiviteter.
- Det er viktig å legge til rette for at eldre og personer med funksjonsnedsettelse kan bo lengre hjemme i boliger som er tilrettelagt for det.
- Boligpolitikken må ses i en langsiktig sammenheng, og som del av den demografiske omstillingen av tjenester, økonomi, samfunn og infrastruktur.
- Økt samarbeid på tvers om bolig og bomiljø er en forutsetning for å lykkes med boligsosiale utfordringer.
- Boligpolitikken må bidra til å redusere geografiske, etniske og sosiale levekårsforskjeller. Husbanken har kompetanse og tilskuddsordninger til områdesatsing i levekårsutsatte geografiske områder i kommunene.
- Tilgang på bolig er en viktig forutsetning for rekruttering av arbeidskraft. Eventuelle tilflyttere ønsker å leie bolig i en periode før de bestemmer om de vil bo/arbeide i Rana.

Næringsutvikling

Ny flyplass og dypvannskai vil gi konkurransefortrinn og nye muligheter for Rana som industrihovedstad og logistikknytepunkt, og for Nord-Helgeland som eksportregion. Prosjektene vil også være et løft for framtidige næringsetableringer, for turisme, og for økt samarbeid og transport øst-vest.

I 2023 åpnet Freyr Battery landets første battericellefabrikk i Rana, en kundekvalifiseringsfabrikk ved Rana Industriterminal, der produksjon og testing av battericeller er startet opp. Samtidig er oppskalering av fullskala batteriproduksjon i Rana satt på vent, hovedsakelig fordi den amerikanske støtteordningen «Inflation Reduction Act» (IRA) har endret rammebetingelsene for Freyrs etablering i Norge. Det er nå usikkert om Freys investeringer i bygg og anlegg vil bli utnyttet til battericelleproduksjon eller til annen virksomhet. Investeringene legger uansett grunnlag for viktig næringsutvikling i kommunen og regionen.

Rana Utvikling er kommunens næringsetat, og har en nøkkelrolle i arbeidet med næringsutvikling inkludert utdanning/kompetanse, og tilrettelegging for tilflytting. Rana kommune vant i 2023 NHO og KS nasjonale pris som årets vertskapskommune for næringsutvikling. Rana har den klart mest positive utviklingen i sysselsetting, verdiskaping og eksportinntekter på Helgeland.

I 2020 ble samarbeidsprosjektet «Venture North – Invest in Ranaregionen» startet opp. Rana, Nesna, Lurøy og Hemnes kommuner er med i prosjektet, som har formål om å profesjonalisere vertskapsrollen og jobbe målretta for å tiltrekke nye virksomheter til regionen. Siden oppstarten har prosjektet hatt mange henvendelser, og flere av disse er i ferd med å etablere seg i hele regionen.

Dersom Rana og Helgeland fortsatt skal være attraktiv for eksisterende og nye næringsetableringer, må arbeidet med å produsere mer kraft og utbedring av nett intensiveres. Det haster med å kartlegge potensialet i mer fornybar energi, og hvor og når denne kraften kan produseres.

Utfordringer og muligheter

- Det er behov for ferdig regulert/opparbeidet nærings- og industriareal.
- Tilgang på fornybar energi og forsterkinger av nett er viktige forutsetninger for eksisterende og nye næringer.
- Det mangler gode nok statlige subsidieordninger for grønne industriprosjekter.
- Tilgang på arbeidskraft og kompetanse fra inn- og utland er både en forutsetning og en utfordring for næringsliv og industri.
- Kompetanse tilpasset grønt skifte og næringslivets behov er en viktig forutsetning.

Infrastruktur og samferdsel

Framtidsretta infrastruktur og samferdsel er avgjørende for regionens konkurranseevne, både når det gjelder eksisterende og nye næringsetableringer, rekruttering av arbeidskraft og kompetanse, og samtidig binde sammen by og region på en mer bærekraftig måte. Ny flyplass og dypvannskai gir nye muligheter for Rana som logistikknutepunkt, eksport, og for økt samarbeid og transport øst-vest.

Framtidsretta infrastruktur handler i økende grad om sikkerhet og beredskap. Med Sverige og Finland som medlemmer av NATO, er det viktig å prioritere tunell gjennom Bustneslia, og oppgradering av E12 som strategisk samarbeidskorridor i NATO.

Andre viktige utviklingsprosjekter for infrastruktur og samferdsel i kommunen er bedre kollektiv-løsninger, og bedre løsning for E6 gjennom sentrum. Viktige forutsetninger er miljøvennlige, trygge og effektive samferdselsløsninger til, fra og gjennom kommunen. En annen forutsetning som gjelder alle utviklingsprosjekter, er dialog og gode prosesser med samiske interesser.

Både Rana kommune og Fylkestinget i Nordland har bedt statlige myndigheter om å iverksette en konseptvalgutredning (KVU) for E6 og transportnettet i Rana. Foreløpig har Samferdselsdepartementet sagt nei. Statens vegvesen har imidlertid gjennomført en transportutredning fase 1 i 2023, med medvirkning fra kommunen og fylkeskommunen. Det vil i løpet av høsten 2024 bli besluttet om en går inn i en fase 2, som eventuelt kan munne ut i et beslutningsgrunnlag for å vurdere bypakke for Rana. I tillegg har Rana Utvikling sammen med SINTEF Helgeland, Mo Industripark, Rana kommune og næringsliv gjennomført et forprosjekt for grønn mobilitet («FuMo, Future Mobility in Mo i Rana») som skal over i et hovedprosjekt. Det er viktig at dette utviklingsarbeidet blir fulgt opp i statlige utrednings- og planprosesser.

Kommunikasjon og digitalisering

Kommunikasjon er strategisk verktøy for å nå målene i kommuneplanen. For Rana som vertskommune med visjon om å bli Norges grønne industrihovedstad, er kommunikasjon også et viktig virkemiddel i arbeidet med å tiltrekke seg grønne bedrifter, nye innbyggere og kompetanse. På samme måte er kommunikasjon verktøy for å møte økte utfordringer med rekruttering av arbeidskraft og kompetanse som sikrer at kommunen kan opprettholde tjenestetilbudet.

Stadig større krav til effektivisering og endret bruksmønster blant innbyggere og næringsliv krever at kommunen utvikler gode digitale løsninger. Digitalt førstevalg innebærer at kommunen så langt som mulig skal være tilgjengelig 24/7 ved å tilby et bredt spekter av digitale tjenester.

Rana kommunes tjenesteportal utvikles løpende, og automatisering av arbeidsprosesser er en del av utviklingsarbeidet. Våren 2023 ble servicetorget på rådhuset erstattet av et helt nytt innbyggertorg, lokalisert i Rana bibliotek. Innbyggertorget skal være en møteplass for innbyggere som trenger informasjon, veiledning, tjenester eller hjelp fra kommunen. Innbyggertorget skal bidra til økt samhandling og samarbeid mellom kommune, innbyggere, frivillige og næringsliv. Samtidig er det installert en digital besøksskerm, «Kommunevert», for besøkende på rådhuset. I tilknytning til innbyggertorget er også «The Information Hub» etablert, en tjeneste rettet mot tilflyttere til Rana. Her kan nye innbyggere få hjelp og veiledning til alt fra boligsøk og jobbsøk, til integrering i lokalsamfunnet.

Krav til effektivisering og tilgjengelighet, og kvalitet på infrastruktur påvirker videre framdrift i digitaliseringen. Infrastruktur med høy sikkerhet bygges ut kontinuerlig i sentrale områder, slik at det også kan benyttes for tilkobling til kommunal programvare.

Utfordringer og muligheter

- Manglende samordning innenfor digitalisering på tvers av kommunens tjenester
- Kommunen står overfor både juridiske og tekniske utfordringer i digitaliseringen, som eierskap til løsninger, tilgang til data, forholdet til leverandører, datasikkerhet og personvern.
- Krigen i Europa har økt det digitale trusselbildet betydelig for norske kommuner. Det er gjentatte cyberangrep mot kommuner som krever kontinuerlig oppdatering av sikkerhetstiltak og implementering av nye tiltak.
- Automatiserte tjenester som velferdsteknologi krever høy hastighet og sikre og robuste nett.
- Nye digitale tjenester for innbyggere og for ansatte i Rana kommune krever raske og robuste nett som gjør at netttutbyggere må forsere utbygging i regionen.
- Flere og flere tjenester i skyen krever sikre og robuste kommunikasjonslinjer med høy kapasitet.
- Automatisering av arbeidsprosesser – robotisering.
- Tettere samhandling med nasjonale og regionale digitaliseringsnettverk.
- Manglende/sprikende digital kompetanse i organisasjonen.
- Kunstig intelligens (AI, Chat GPT m.m.) har stor frammarsj.

Areal, natur og friluftsområder

I «Kommuneplan 2024-2036, samfunnsdel med arealstrategier» har kommunestyret vedtatt arealstrategier som gir overordna føringer for arealplanlegging. Kommuneplanens arealdel med delplaner ivaretar overordnede hensyn. Område- og reguleringsplaner gir mer detaljerte rammer og bestemmelser for ny arealbruk og for utbyggingstiltak.

Arealstrategiene i kommuneplanens samfunnsdel er tydelige på at hensynet til viktige landskaps- og naturverdier, og områder for friluftsliv og reindrift skal vektlegges i arealplanlegging, og at naturressurser og dyrkbar jord skal sikres mot nedbygging. Både kommuneplanens arealdel KA2023 og kommunedelplanen for Mo og omegn KDP2014 har bestemmelser som skal sikre dette. Kommunedelplan for Mo og omegn inneholder også bestemmelser som skal sikre et godt bysentrum, gode gang- og sykkelforbindelser, grønstruktur, områder for bynært friluftsliv, bokvalitet, og arkitektonisk kvalitet.

Arealstrategiene er også tydelige på fortetting. Ny bebyggelse skal komme innenfor allerede utbygde områder, og større arbeidsplasser, detaljhandel og publikumsvirksomhet skal lokaliseres i sentrum eller så nært at det er naturlig å bevege seg til fots mellom funksjonene og sentrum. Planprosess for kommunedelplan byutvikling pågår, og følger opp kommunestyrets bestilling om utredning av fremtidige byggehøyder, tomteutnyttelse, oppfyllelse av krav til utenomhusareal og plassering av høyhus i sentrum som utgangspunkt for en plan med fortetting og forutsigbare rammebetingelser for både utviklere og innbyggere.

De siste årene har vist at grønn innovasjon vil innebære mer uforutsigbare endringer i arealbehov enn vi har sett tidligere. En langsiktig kommuneplan er ikke et egnet verktøy til å møte en rask og uforutsigbar utvikling, og vi må derfor være åpne for at det kan bli nødvendig å sette i gang reguleringsplanprosesser i strid med overordnet plan. Siden regionale myndigheter krever et dokumentert behov før større nye utbyggingsarealer kan legges inn i kommunale arealplaner, er det ikke et alternativ å legge ut rikelig med arealer for litt uspesifisert fremtidig utbygging i kommuneplanens arealdel.

Flyplass og dypvannskai gir forventninger om økt attraktivitet. I tillegg til fortettingsstrategi i sentrum, er det behov for arealreserver til nye boliger og nye næringsarealer utenom sentrum. Det finnes en del ferdig regulert areal, i tillegg til at det er igangsatt flere reguleringsplanprosesser i privat regi. Etterspørselen er noe dempet nå, og flere aktører har lagt planene på vent. Forhåpentligvis vil de som har pågående reguleringsplanprosesser likevel fullføre disse, slik at det finnes ferdig regulert areal når etterspørselen er tilbake. Med over 200 ledige boliger hvorav om lag 100 er nye, er kapasiteten for vekst betydelig økt de siste årene.

Hensynet til samisk kultur og reindrift og økologisk bærekraft er avgjørende, både ved utbygging av infrastruktur, industri, boliger og fritidsboliger, og ved økt bruk av friluftsområder. I forbindelse med nødvendige avbøtende tiltak for reindriftnæringen på grunn av etablering av ny flyplass ble det gjennomført en begrenset revisjon av kommuneplanens arealdel i 2023.

Kommuneøkonomien

Effektiv drift og god kvalitet på kommunale tjenester

Regnskapsresultater for Rana kommune de siste årene, viser at kommunen samlet sett drifter innenfor vedtatte budsjetttrammer. Driftsmarginene oppleves fortsatt som gode, selv om driftsresultatet for 2023 var negativt. Dersom tilskuddet til Avinor på 450 mill. kr holdes utenom, ville Rana kommune hatt et positivt resultat på 167 mill. kr, tilsvarende et netto driftsresultat (NDR) på 6,6 prosent, som er langt høyere enn vedtatt måltall på 3,0 prosent.

I perioden 2011 til 2023 har kommunen omstilt for nærmere 340 mill. kr. Ser vi på KOSTRA tallene, ser vi at Rana har effektiv ressursbruk til tjenesteproduksjon, sett i forhold til sammenlignbare kommuner i størrelsen 20 000 til 30 000 innbyggere. Samtidig viser resultater fra Kommunebarometeret, Kommune NM og Kommuneindeksen med flere, at vi leverer god kvalitet på tjenestene. Vi oppleves som attraktiv med lokal vekstkraft i forhold til næringslivet og kommunen har en høy grad av lovoppfyllelse på lovpålagte oppgaver.

Rana kommune skal fortsette å levere gode tjenester til innbyggerne våre, også i fremtiden. For å lykkes med dette er det viktig å tilpasse infrastrukturen og tjenestene våre til endret demografi og rammebetingelser. Vi må levere tjenester på rett nivå til rett tid og ressursene må brukes på de innbyggerne vi har – ikke innbyggere vi ikke har eller forventer å få.

For å rigge oss for fremtiden, må vi fortsette å legge til rette for en effektiv tjenesteproduksjon. Vi skal jobbe videre med å tenke nytt og være spesielt opptatt av å skape bærekraftige løsninger. Sambruk og optimaliserte løsninger tilpasset fremtidsrettet bruk som gir effektiv tjenesteproduksjon og drift skal prioriteres. Handlingsrommet skal økes, slik at vi kan fortsette å satse på samfunnsutvikling og være i stand til å håndtere uforutsette hendelser.

Mot til å endre – ressursbruken må vris fra unge til eldre

Inntektssystemet til kommunene er basert på befolkningssammensetningen i den enkelte kommune. Rana kommune vil få mindre overføringer fra staten knyttet til barn og unge, mens vi får økte overføringer som følge av flere eldre. I vedtatt økonomiplanperiode øker utgiftsbehovet på pleie og omsorg med rundt 72 mill. kr, mens netto tilførsel til kommunen utgjør 12 mill. kr. Ser vi over et lengre perspektiv, øker utgiftsbehovet på pleie og omsorg med over 170 mill. kr mot 2032, samtidig reduseres utgiftsbehovet til spesielt grunnskole vesentlig i perioden.

Staten forutsetter at kommunene flytter krone for krone, vrir ressursbruken og endrer tjenestetilbudet i takt med endringer i demografien.

- ***Da er det viktig at kommunestyret har mot til å gjøre endringer.***

Driftsutgiftene øker mer enn driftsinntektene

Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren har over flere år vært god. Kommunene har hatt en høyere vekst i de frie inntektene, samt større handlingsrom enn forutsatt. Dette må ses i sammenheng med at skatteveksten har blitt sterkere enn anslått. Denne utviklingen snudde i 2023, der 160 kommuner tilsvarende 45 prosent av kommune-Norge hadde negative driftsresultat.

Ifølge teknisk beregningsutvalg (TBU), kan lavere driftsresultater blant annet sees i sammenheng med at kommunene har måttet tilpasse seg lavere realinntekter som følge av et høyere kostnadsnivå. Utgiftsveksten er særlig knyttet til økte utgifter til sosialhjelp, sterk prisvekst på sentrale varer og tjenester, samt økte kostnader til bosetting av flyktninger fra Ukraina.

Svekket handlingsrom, ubalanse i drifta og økt risiko i det økonomiske opplegget

Kommunens gjeldsgrad øker og er langt høyere enn måltallet for økonomisk bærekraft. I tillegg har Norges Bank økt styringsrenta fra 0,0 prosent i september 2021 til 4,5 prosent i dag. Dette har medført at kommunes rente- og avdragsbelastning har økt fra i overkant av 100 mill. kr i 2021 til over 270 mill. kr i 2024. Økte kostnader må dekkes via driftsbudsjettet og av innbyggere i form av økte gebyrer på selvkostområdene.

Utbetaling av 450 mill. kr til Avinor og 476 mill. kr som egenkapital til Mo i Rana, totalt 926 mill. kr har medført at disposisjonsfondet er redusert og er lavere enn handlingsregelen for økonomisk bærekraft på åtte prosent. I tillegg har kommunen forpliktet seg til et økonomisk bidrag på 66 mill. kr til rullebaneforlengelse, som ikke er lagt inn i det økonomiske opplegget. Per juni 2024 utgjør udisponert beløp på disposisjonsfondet ca. 136 mill. kr, tilsvarende 5,2 prosent av brutto driftsinntekter. Dette er ca. 73 mill. kr lavere enn handlingsregelen for økonomisk bærekraft.

Ubalanse i drifta

Etter fire måneders drift, ser vi økte utfordringer i drifta i år, sammenlignet med tidligere. Helse og mestring har en utfordrende økonomi på flere områder, men iverksatte tiltak har fått effekt og reduserer ressursbruken.

Oppvekst og kultur har de største økonomiske utfordringene i år. Basert på ressursbruken de fire første månedene, kan sektoren gå mot et merforbruk ut over vedtatt budsjett på ca. 30 - 40 mill. kr. Tiltak for å begrense merforbruket er iverksatt og det anslås et merforbruk ut året på ca. 10 - 15 mill. kr, dersom tiltakene får forventet effekt.

Netto driftsresultat

For å håndtere økt usikkerhet, ubalanse i drifta og hindre videre økning i gjeldsgraden, må kommunen ha tilstrekkelig netto driftsresultat. Disposisjonsfondet må styrkes for å bygge opp en økonomisk buffer for å håndtere uforutsette hendelser, ubalanse i drifta, samt øke handlingsrommet, slik at vi kan fortsette å satse på samfunnsutvikling. Samtidig må egenkapital til investeringer videreføres på samme nivå, helst økes, for å redusere en ytterlig økning i gjeldsgraden. Alternativt kan investeringsnivået reduseres, noe som vurderes som uheldig, sett opp mot nye behov og det høye vedlikeholdsetterslepet. Kommunen har i tillegg forpliktet seg til utbetaling av 66 mill. kr til Avinor i januar 2025, som må finansieres.

Økt gjeld

Kommunesektorens gjeld fortsetter å øke. Samlet utgjorde langsiktig gjeld i kommunesektoren, inkludert kommunale og fylkeskommunale foretak og interkommunale selskaper 750 mrd. kr ved utgangen av 2023. Kommunesektoren er dermed sterkt eksponert for renteendringer og økte rentekostnader belaster kommuneøkonomien og kommunens innbyggere. På selvkostområdene som vann, avløp og renovasjon medfører høyere renter økte gebyrer som må dekkes av innbyggerne.

Rana kommunes gjeldsgrad er langt høyere enn måltallet for økonomisk bærekraft på 75 prosent. Kommunens gjeldsgrad økte fra 94,4 i 2022 til 96,9 prosent i 2023 og forventes å øke ytterligere i 2024. Økte rentekostnader fremover må innarbeides ved rullering av budsjett og økonomiplanen.

Kommunens evne til å bære gjeld vil være påvirket av en rekke faktorer. For eksempel vil forventet befolkningsutvikling, inntektsnivå, inntektsutvikling og økonomisk handlingsrom ha betydning både for investeringsbehovet og for evnen til å betjene gjelden.

Revidert nasjonalbudsjett 2024 og kommuneproposisjonen 2025

Regjeringens forslag til revidert budsjett for 2024 medfører ingen vesentlige endringer for budsjettopplegget i 2024. Oppdaterte anslag for lønns- og prisveksten viser økt lønnsvekst fra 4,9 prosent til 5,2 prosent, mens prisveksten anslås redusert fra 3,4 prosent til 3,0 prosent. Samlet sett fører dette til at anslaget for den kommunale lønns- og prisveksten (deflatoren) i 2024 er uendret på 4,3 prosent. Det foreslås en mindre oppjustering av det kommunale skatteanslaget med 150 mill. kr til 220,4 mrd. kr. Det legges opp til at alle kommuner får et trekk i rammetilskuddet med om lag 33 kroner per innbygger som samlet sett utgjør 874 000 kroner for Rana kommune.

Langsiktige utfordringer og økt usikkerhet

I kommuneproposisjonen for 2025 viser regjeringen til at det lenge har vært varslet at handlingsrommet i finanspolitikken etter hvert vil bli mindre. Statens pensjonsfond utland har økt mye de siste årene, men olje- og gassinntektene ventes å avta i takt med at produksjonen på norsk sokkel etter hvert vil gå ned, og veksten i fondet ventes dermed å bli lavere. Bruken av fondsmidler vil etter hvert øke mindre enn veksten i økonomien. Sammen med en økende andel eldre og mindre vekst i arbeidsstyrken, vil dette gi en svakere inntektsutvikling i statsbudsjettet noen år fram i tid.

Krigen i Ukraina og geopolitiske spenninger gjør det nødvendig å prioritere beredskap og sikkerhet. Det er bred politisk enighet om at sikkerhet og forsvar skal prioriteres. Dermed vil det være mindre rom for andre prioriteringer i statsbudsjettet.

Framover vil befolkningen i yrkesaktiv alder ikke lenger vokse, samtidig som det vil bli flere eldre. Andelen av befolkningen i yrkesaktiv alder vil dermed falle betydelig. Selv om friskere aldring og insentivene i pensjonsreformen kan medføre at mange eldre står lenger i arbeid, vil forsørgelsesbyrden øke. Flere eldre vil også gi økt behov for arbeidskraft i helse- og omsorgssektoren. Rana og flere kommuner har allerede i dag problemer med å få tak i kvalifisert helsepersonell til eldreomsorgen. I kommunen vil det være behov for å prioritere tjenester til en aldrende befolkning, og det vil oppleves krevende å skulle nedjustere tjenestetilbudet til yngre aldersgrupper. Bosetting av flyktninger kan bidra til å øke innbyggertallet i kommunen. Usikkerhet rundt antallet flyktninger som trenger bosetting, og hvor lenge de blir, gjør det imidlertid krevende å planlegge for dette.

Klimaendringene er globale og påvirker også Rana kommune. Fram mot 2100 vil klimaet i Norge bli varmere, med blant annet mer nedbør, flere og kraftigere styrtregnepisoder, større regnflommer som kommer oftere og havnivået vil stige langs kysten. Disse og andre forventede klimaendringer vil skape flere utfordringer for samfunnet og vil slå ulikt ut for kommunene, hvor noen vil være mer utsatt for endringene enn andre. Klimatilpasning er derfor viktig i kommunens planlegging. Norge og også Rana kommune må, sammen med alle andre land, omstille seg til et lavutslippssamfunn.

Kommunen har en viktig rolle i omstillingen, blant annet gjennom sin rolle som planmyndighet, som innkjøper av varer og tjenester og som forvalter av store eiendommer og bygninger, og vil kunne bidra på ulike måter ut fra sine forutsetninger. Ulikheter i forutsetninger mellom kommunene er blant annet vektlagt av generalistkommuneutvalget. Utvalget pekte på at dagens kommuner er svært forskjellige og derfor har ulike forutsetninger for å ivareta sine funksjoner og oppgaver. Utvalget mente at hovedutfordringen med dagens generalistkommunesystem er at små og usentrale kommuner har systematisk dårligere lovoppfyllelse enn andre kommuner. Mangel på kapasitet og kompetanse er hovedårsaken til dette. Utvalget konkluderer med at det er et økende press på generalistkommuneprinsippet, fordi ulikhetene i kommunenes forutsetninger for å ivareta sine roller og sitt ansvar øker. Generalistkommuneutvalget pekte på at demografiendringene er den største utfordringen for kommunesektoren. Så også for Rana kommune. Utenforskap forsterker de

demografiske utfordringene. I en tid hvor det vil bli mangel på arbeidskraft, vil det være ekstra viktig å unngå at folk faller utenfor utdanning eller arbeidslivet.

Svaret på de langsiktige utfordringene for kommunesektoren kan fort bli et ønske om mer rettighetsfesting og detaljregulering av kommunale plikter. Regjeringen mener at en slik strammere styring av kommunesektoren vil imidlertid virke mot sin hensikt. Skal kommunesektoren kunne tilby likeverdige og tilpassede tjenester til innbyggere i hele landet, må den ha handlingsrom til å kunne se ulike sektorer i sammenheng og gjøre nødvendige prioriteringer. Økt handlingsrom vil gi kommunene mulighet til å organisere tjenestene mer effektivt og legge til rette for en bedre økonomiforvaltning tilpasset lokale forhold og ulike preferanser.

Innovasjon, omstilling og digitalisering kan langt på vei bidra til å løse mange av utfordringene. For å kunne opprettholde nivået og videreutvikle innholdet i tjenestene innenfor viktige områder som utdanning, helse og eldreomsorg, samt opprettholde og styrke tilliten til offentlig sektor, er det også nødvendig å tenke nytt om hvordan offentlig sektor arbeider og er organisert. Nye løsninger krever økt kapasitet og kompetanse, og som mange andre kommuner har også Rana utfordringer med å tiltrekke seg dette.

Inntektsrammer for 2025

Regjeringen legger opp til en realvekst i frie inntekter på 6,4 mrd. kr i 2025. Veksten fordeles med 5,0 mrd. kroner på kommunene og 1,4 mrd. kroner på fylkeskommunene. Denne veksten vil dekke sektorens anslåtte vekst i pensjons- og demografikostnadene, og i tillegg gi sektoren et handlingsrom ifølge regjeringen. Det er fortsatt stor usikkerhet knyttet til anslag for både demografi- og pensjonskostnadene.

Dersom anslagene blir vesentlig endret i statsbudsjettet for 2025, kan forslaget til vekst i frie inntekter bli annerledes enn varslet i kommuneproposisjonen.

Foreløpige anslag viser at inntektene kan øke med rundt 15 mill. kr neste år, noe som øker ubalansen med ca. 10-15 mill. kr ut over det som er lagt til grunn i vedtatt budsjett og økonomiplan. Folketallet 1.7.2024 som legges til grunn for rammetilskuddet for 2025, vil ha stor betydning for kommunens endelige inntektsramme neste år. Dersom folketallet i Rana fortsetter å falle, samtidig som landet ellers får en vekst, vil Rana få en stadig mindre andel av de frie inntektene.

Demografi- og pensjonskostnader

Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) har anslått kommunesektorens merutgifter til demografi i 2025 til 4,3 mrd. kr. Av dette må 3,7 mrd. kr dekkes av de frie inntektene, fordelt med om lag 2,5 mrd. kr på kommunene og om lag 1,2 mrd. kr på fylkeskommunene. Det presiseres at usikkerheten i disse anslagene er større enn normalt, hovedsakelig som følge av stor flyktningetilstrømning og effekten av ny offentlig AFP.

Regjeringen varsler derfor at om anslagene for demografi- og pensjonskostnader i kommune-proposisjonen 2025 skulle bli vesentlig endret i løpet av de nærmeste månedene, kan den foreslåtte veksten i frie inntekter på 6,4 mrd. kroner bli endret i forslaget til statsbudsjettet for 2025.

Nytt inntektssystem for kommunene

Inntektssystemutvalget ble nedsatt våren 2020, og skulle foreta en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene. Utvalget la fram sin utredning høsten 2022, og kom med en rekke anbefalinger og forslag til endringer i inntektssystemet. Utvalgets utredning var på høring høsten 2022, og Kommunal- og distriktsdepartementet fikk inn om lag 300 høringssvar fra kommuner og andre. Regjeringen la i mai 2024 ved revidert nasjonalbudsjett fram et forslag til nytt inntektssystem for kommunene, som får virkning fra 2025.

Regjeringen foreslår endringer i nytt inntektssystem ved at inntektsutjevning økes slik at alle kommuner får minst 95 prosent av gjennomsnittlig skatteinntekt. Skatt på utbytte tas ut av skattegrunnlaget til kommunene. Kommunene sin andel av formueskatten halveres og erstattes med mer av inntektsskatten.

Utgiftsutjevning oppdateres med nye og endrede kostnadsnøkler. Alle kommunene får fullt basistilskudd. Levekårskriterium får økt vekt.

Regionalpolitiske tilskudd videreføres med distriktstilskudd i sør og nord. Ny distriktsindeks legges til grunn. Utvider inntektsgrense for Sør-Norge. Veksttilskuddet videreføres, men med redusert sats. Regionssentertilskuddet avvikles.

Endringer i ordningen for ressurskrevende tjenester med innføring av to egenandeler for utgifter over innslagspunktet. Det vil si en lik egenandel per innbygger, og deretter en egenandel på ti prosent av gjenværende utgifter. Endringer i "PU-kriteriet" gir endringer i utgiftsutjevningen fordi verdien på PU-kriteriet foreslås redusert. PU-verdien blir fratrukket før tilskuddet til ressurskrevende tjenester beregnes. Redusert verdi på PU-kriteriet (antall personer med psykisk utviklingshemming), innebærer et økt tilskudd. For å motvirke økning i tilskuddet foreslås innslagspunktet økt med om lag 150 000 kroner.

Oppsummert vil effektene av kommuneproposisjonen og nytt inntektssystem 2025 for Rana kommune gi en økning i frie inntekter på om lag 15 mill. kr. Her nevnes i hovedsak økt bemanning i barnehager med 1,25 mill. kr, ressurskrevende tjenester med 2,1 mill. kr, finansiering gratis SFO 3.trinn med om lag 3,8 mill. kr. Dette gir en økt ubalanse på 5 – 10 mill. kr inkludert SFO. Det er stor usikkerhet rundt kostnader til pensjon og demografi.

Effektivitet i kommunene

Regjeringen viser til at det pågår et betydelig omstillings- og effektiviseringsarbeid i kommune-sektoren for å frigjøre ressurser, slik at innbyggerne kan få flere og bedre tjenester. Gjennom effektivisering kan det kommunale tjenestetilbudet styrkes utover det som følger av inntektsveksten.

Analyser fra Senter for økonomisk forskning (SØF) gjennomført på vegne av Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU), tyder på at det er et betydelig potensial for en ressursbesparende omstilling i sektoren. Kommunenes tjenestetilbud til innbyggerne er i hovedsak godt over hele landet, selv om det er variasjoner kommunene imellom. Det er likevel rom for en mer effektiv ressursbruk i kommunesektoren. Gjennom et systematisk arbeid med kvalitetsforbedring og effektivisering kan tjenestetilbudet i kommunene forbedres og ressurser frigjøres, slik at innbyggerne får flere tjenester og tjenester med høyere kvalitet.

Handlingsregel for økonomisk bærekraft

Rana kommune følger modellen for kommunal økonomisk bærekraft, også kaldt KØB-modellen. Denne modellen har noen handlingsregler for å bevare en bærekraftig økonomi. Den setter krav til langsiktighet i den økonomiske styringen av kommunen og er et viktig hjelpemiddel til kommunikasjon og beslutningsgrunnlag for utvikling i kommuneøkonomien. Handlefrihet og robusthet er bærende elementer i modellen. Kommuneøkonomien skal kunne håndtere uforutsette hendelser uten at dette får umiddelbare konsekvenser for tjenestetilbudet.

Figur 7. Handlingsregel for bærekraft og handlingsregel for bærekraft 2023

	Mål bærekraft	Regnskap 2023	Avvik	Avvik i mill. kr
Netto driftsresultat	3,0 %	-11,2 %	-14,2 %	-359,2
Disposisjonsfond	8,0 %	22,4 %	14,4 %	366,1
Netto lånegjeld	75,0 %	96,9 %	-21,9 %	-555,6
Samlet bærekraftavvik				-548,8

Kommunens modell for økonomisk bærekraft setter en grense for et gjeldsnivå på 75 prosent. Netto driftsresultat (NDR) skal være 2,0 prosent eller høyere, mens disposisjonsfondet skal være minst 8,0 prosent.

Handlingsregelen for økonomisk bærekraft er dynamisk og de tre nøkkeltallene må sees i sammenheng. Dersom gjeldsgraden er høyere enn måltallet, må NDR settes høyere enn 2 prosent for å nå nivået for bærekraft. Måltall for netto driftsresultat er som følge av høy gjeldsgrad satt til 3,0 prosent i budsjett og økonomiplanen.

Gjeldsgraden er per nå over måltallet for økonomisk bærekraft, noe som kommer av høyt investeringsnivå over tid, samt lav egenkapitalfinansiering. Bærekraftavviket som økende gjeldsnivå representerer er bekymringsfullt, og stiller krav til at kommunen planlegger for gjenopprettelse av

økonomisk bærekraftig gjeldsbalanse fremover. I perioden 2024-2027 er det vedtatt en investeringsramme på ca. 1,16 mrd. kr og økt egenfinansiering av investeringene. Planlagt låneopptak og økte avdrag i perioden vil redusere gjeldsgraden med rundt 5,0 prosent, men vil ikke bidra til handlingsregelen for bærekraftig gjeldsnivå på 75 prosent nås.

Reetablering av økonomisk bærekraft – drifta må leveres

Lavere disposisjonsfond gjør av vi får et lavere handlingsrom og øker risikoen i det økonomiske opplegget. Samtidig medfører høy gjeldsgrad og bruk av reserver at samtlige indikatorer i handlingsreglene for økonomisk bærekraft (KØB), vil bli lavere enn vedtatte måltall. Dette krever i første omgang at disposisjonsfondet må tilføres midler for å dekke forpliktelsene, samt bygges opp til et bærekraftig nivå.

I 1.tertialrapport for 2024 ble det foreslått at egenkapital til investeringer videreføres på samme nivå, og at disposisjonsfondet tilføres ekstra avsetninger på 34,9 mill. kr ut over vedtatt budsjett. Etter finansiering av dypvannskai og hensyntatt avsatte midler til henholdsvis vedlikehold, innovasjon og klima, samt inndekning av merforbruk i Rana Byggdrift KF, utgjør resterende udisponert beløp på disposisjonsfondet ca. 136 mill. kr. Dette utgjør 5,2 prosent av brutto driftsinntekter og er ca. 73 mill. kr lavere enn handlingsregelen for økonomisk bærekraft på 8,0 prosent.

Rana kommune har en stor oppgave fremover med å stabilisere den økonomiske bærekraftsbalansen fremover, som nå både handler om å få kontroll på gjeldsgraden, reetablere og videreføre et bærekraftig investeringsnivå, samt oppbygning av disposisjonsfondet til et bærekraftig nivå.

En forutsetning som må være på plass, er at tjenestene drifter innenfor vedtatte rammer og at drifta leverer overskudd.

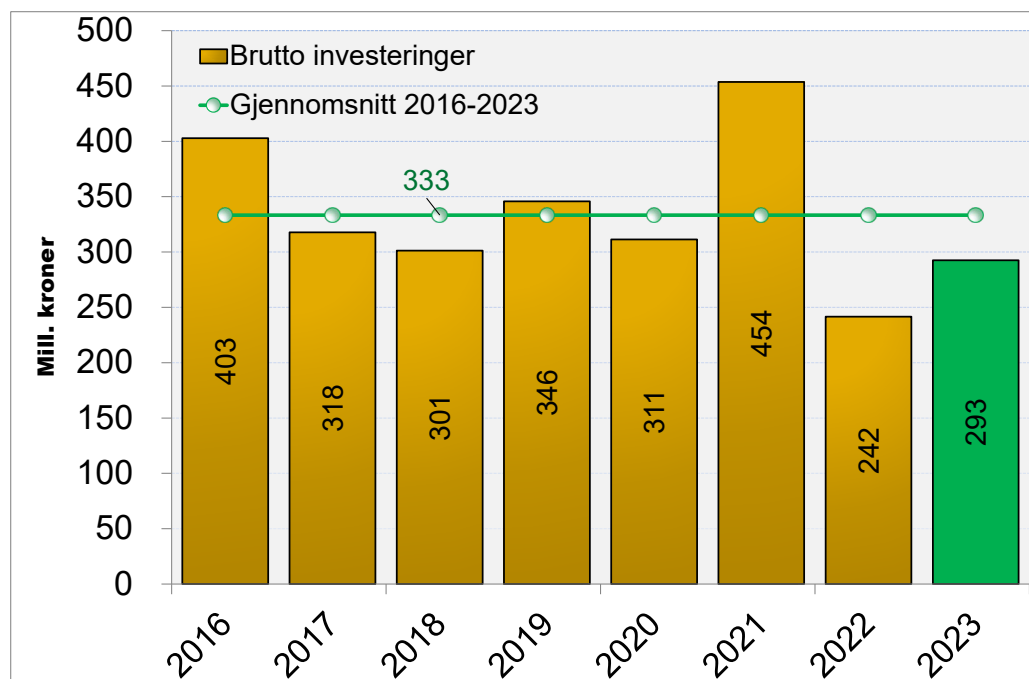
Investeringer

Investeringsnivået kommunen har vært gjennom har vært en av de kraftigste driverne for utviklingen i kommunens økonomiske handlingsrom. I gjennomsnitt har kommunen investert for 333 mill. kr per år i perioden 2016-2023 og totalt nærmere 2,7 mrd. kr i perioden.

Vi må også tenke i et langsiktig perspektiv for å kunne vurdere behovet for tilførsel av egenkapital til investeringene og utviklingen i kommunens beholdning av fondsmidler (likviditet). Dette gir igjen grunnlag for analyse av fremtidig økonomisk bærekraft etter bærekraftmodellen.

I gjeldende økonomiplan er vedlikeholdsetterslepet på øvrige bygg, vei, og vann og avløp videre omhandlet. Det ble gjennom 2023 redusert noe på det totale etterslepet, men det er fortsatt mye som gjenstår på vann- og avløp, vei og bygg.

Figur 8. Brutto investeringer 2016 - 2023

Kommunens gjeldsgrad var 96,9 prosent per 31.12.2023. Etter utbetaling til Avinor på 450 mill. kr til ny flyplass og egenkapitalinnskudd til ny dypvannskai på 476 mill. kr, er disposisjonsfondet betydelig redusert. Det er derfor viktig at disposisjonsfondet bygges opp igjen de neste årene, men dette kan da føre til redusert bruk av egenkapital til investeringer og økt låneopptak. Dermed kan det ta lengre tid å få redusert gjeldsgraden og reetablert den økonomiske bærekraften. Samtidig er vedlikeholdsetterslepet i kommunen stort, og det er meldt inn nye investeringsbehov på nærmere 1,2 mrd. kr i kommende økonomiplanperiode.

Investeringer budsjett og økonomiplan 2024-2027

«Danse med demografien»

For å gjenopprette balanse i økonomisk bærekraft er det i gjeldende økonomiplan fokus på å redusere avviket fremover. I vedtatt økonomiplan 2024-2027 er det satt en investeringsramme på 1,16 mrd. kr i perioden. For å forhindre en økning i gjeldsgraden er det lagt opp til en økning i tilførsel av egenkapital i form av fondsbruk på 104 mill. kr, overføringer fra drift med 253 mill. kr. I tillegg økes avdrag på lån, fra 119,4 mill. kr i 2024 til 139,4 mill. kr i 2027. Til sammen utgjør dette 528 mill. kr i avdrag, mens planlagt bruk av lån til finansiering av planlagte satsinger utgjør 560 mill. kr. Opplegget vil ikke redusere gjeldsgraden, men hindre at denne øker vesentlig. Opplegget forutsetter at tjenestene holder seg innenfor tildelte driftsrammer i perioden.

Investeringer pleie og omsorg

I perspektivanalysen 2022 framgår det at behovet for bygging av fremtidig struktur når det gjelder sykehjemsplasser og tilbud innenfor bofelleskap, som følge av utviklingen i befolkningssammensetningen må sees i en større sammenheng. Dette underbygges også i anbefalingene fra Agenda Kaupangs gjennomgang i 2022 av helse og omsorg. Tidligere vedtatte prosjekter ble derfor tatt ut av gjeldende økonomiplan.

I 2023 og 2024 sees det på prosjekter innenfor pleie og omsorgstjenestene som er bærekraftige sett i sammenheng med fremtidig struktur for kommunens øvrige tjenesteproduksjon. Arbeidet med å vurdere fremtidig struktur og strategi er godt i gang og vil bli omhandlet i høstens budsjettbehandling for perioden 2025-2028. Sektoren helse og mestring har i 2023 jobbet med mulighetsstudie innen tjenesteområdet pleie og omsorg. Våren 2024 startet et skisseprosjekt som på bakgrunn av gjennomført mulighetsstudie ser på utvikling av pleie og omsorg innen institusjon og hjemmetjeneste. Foreløpige anslag for ny økonomiplan tilsier investeringer på om lag 750 mill. kr. I gjeldende økonomiplan ligger det 250 mill. kr.

Investeringer i øvrige kommunale bygg

Kostnaden for oppgradering av Moheia bad ble i 2023 anslått til 54 mill. kr. På grunn av økte kostnader og behov for mer omfattende oppgraderinger enn opprinnelig planlagt, er totalkostnad for prosjektet anslått til 120 mill. kr. Prosjektet skulle vært avsluttet høsten 2024, men forventes avsluttet første halvår 2025. Ca. 22 mill. kr anslås må innarbeides i årsbudsjettet for 2025.

Investeringer vann og avløp

Investeringer i utbedring av vann- og avløpssystemet i kommunen følges opp med årlige bevilgninger i planperioden, som utgjør 498 mill. kr for hele perioden. Beløpet er inkludert 60 mill. kr til utbygging av VA til den nye flyplassen. Investeringsrammen inkluderer også en utvidelse av renseanlegget på Mjølan til en kostnad på 130 mill. kr, og det ligger 40 + 40 mill. kr i årlige rammer til øvrige prosjekter innen vann og avløp i perioden.

Investeringsbehovet fremover

Det gjøres en gjennomgang av prosjektene i vedtatt økonomiplan. Dette gjelder generell prisjustering, fremdrift og prosjektering i henhold til anbud som er gjennomført.

Når vi ser på investeringsbehovet fremover, skal vi tenke nytt i et større perspektiv med fokus på bærekraftige løsninger.

- ***Det viktigste blir å prioritere investeringsprosjektene i tråd med endringer i demografien.***

Sambruk og optimaliserte løsninger tilpasset fremtidsrettet bruk, som gir effektiv tjenesteproduksjon og kostnadsoptimal drift skal prioriteres.

Investeringsrammen må ikke økes

I gjeldende økonomiplanperiode 2024-2027 er det lagt til grunn en investeringsramme på i underkant av 1,2 mrd. kr. I tillegg er det nå meldt inn nye investeringsbehov på ytterligere 1,2 mrd. kr. Økningene er i hovedsak knyttet til nytt sykehjem som grovt anslås å koste rundt 700 mill. kr. I tillegg ligger det inne forslag om ny brannstasjon, renovering av rådhuset og samfunnshuset, samt en rekke mindre tiltak. Det er ikke foreslått nye tiltak innenfor oppvekst og kultur.

Kommunedirektøren anbefaler at investeringsrammen ikke økes ut over en ramme på 1,2 mrd. kr. Et slikt nivå kan håndteres innenfor budsjettopplegget og medfører ikke en økning i gjeldsgraden. Skal vedtatt måltall på 75 prosent nås, må investeringsnivået reduseres, årlige avdrag økes eller overføring fra drift økes. De to siste alternativene vil stille ytterligere krav til kommunens tjenesteproduksjon i form av en effektivisering og lavere budsjettammer til tjenesteproduksjon ut over årlige krav om 20 mill. kr som ligger i opplegget. Det samme gjelder dersom investeringsrammen øker ut over 1,2 mrd. kr. Dette vil medføre økte kapitalkostnader som må dekkes over drifta

Nye innmeldte investeringsbehov

Støttetjeneste

Nettverksprosjektet forslås fortsatt videreført. Dette henger tett sammen med det digitale løftet som planlegges spesielt innen helse og omsorgssektoren med velferdsteknologi. Det handler om å etablere en infrastruktur som ivaretar nødvendige krav til robusthet og sikkerhet.

Oppvekst og kultur

Endring av alderssammensetning i kommunen krever at kommunen må vri ressursbruken. Strukturendring innenfor skole og barnehage er ett alternativ og vil sannsynligvis medføre investeringsbehov i form av nye bygg, og opprusting eller endring av eksisterende bygg.

Helse og mestring

Avdelingen viser til pågående skisseprosjekt i 2024, som med bakgrunn i gjennomført mulighetsstudie ser på utvikling av pleie og omsorg innen institusjon og hjemmetjeneste. I høstens budsjettprosess for økonomiplanperioden 2025-2028 vil sektoren legge frem forslag til investeringstiltak i perioden. Foreløpige beregninger peker mot et investeringsnivå opp mot 750 mill. kr i skisseprosjektet.

Sektoren har med bakgrunn i gjennomført mulighetsstudie, satt i gang med planlegging av omfang og nivå i en trappetrinnmodell over hva som er behovet og planlegge nøktern utbygging i 2-3 etapper i perioden fram mot 2050. Vi ser allerede nå at det vil bli vesentlig dyrere enn rammen på 250 mill. kr som ligger i gjeldende økonomiplan.

Vi tenker videre at kommunen bør benytte muligheten til å sikre god utnyttelse av teknologi i nytt/nye bygg. Behovene vil bli tydeligere etter hvert som skisseprosjektet går framover. Vi har i

mulighetsstudiet gjort en gjennomgang av arealer, og vi ser for oss å utvikle Ytteren som ett av dagens områder for fremtiden; hvor det sees på nytt sykehjem og en større andel bosenter og omsorgsboliger og dagaktiviteter. Det sees også på om vi kan øke antall korttidsplasser noe, kombinert med mer hjemmebasert og digitalt tilsyn. Vi er nå i godt i gang med prosjektering og planlegging av de de tiltak som kan gjøre at eldre kan bo lengre hjemme og få de tilbud de trenger i overgangen fra sykehus til hjem. På denne måten vil vi sikre redusert dekningsgrad på sykehjem og dermed kunne rede grunnen for ytterligere sykehjemsplasser fra 2030 (ref. Agenda Kaupang). Vi samarbeider også med oppvekst og kultur for å se på mulighetene over tid til å utnytte arealer og bygninger i fellesskap; det kan være dag aktivitet Gruben samfunnshus, bruk av arealer knyttet til Båsmoen og Selfors barneskoler som eksempler.

Det er behov for å gjøre noe med boligene på Miljøterapeutisk område; små boliger i dårlig forfatning og som ikke er gunstige i forhold til bemanning. Det har tidligere vært planlagt bygg i Torggata. Dette gikk man vekk fra på grunn av for høy kostnad. Det jobbes nå med en plan/visjon for framtidig MTA-bygg/bolig. Vi forventer å kunne si mer om dette i høstens budsjettprosess, og dermed kunne spesifisere mer detaljert. Det er foreslått bruk av 40 mill. kr i økonomiplanperioden med oppstart i 2025.

Teknisk sektor

Da Rana Byggdrift KF ble besluttet avviklet ved slutten av 2023, ble de opprettet som en egen avdeling under teknisk sektor.

Det er meldt inn investeringstiltak på 642,3 mill. kr i planperioden som i hovedsak omfatter større rehabiliteringsprosjekt av rådhus og samfunnshus, ny brannstasjon og utvidelse av Moheia Bad.

Finans

Rentenivå

Pengepolitikken oppgave er å sikre at prisveksten er lav og stabil. Målet for pengepolitikken i Norge er en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,0 prosent. Den skal videre bidra til høy og stabil produksjon og sysselsetting, samt å motvirke oppbygging av finansielle ubalanser.

Prisveksten i Norge er klart over målet på 2 prosent, men norsk økonomi kjøler seg ned. Veksten er lav og husholdningsforbruket har falt så langt i år. I løpet av de siste årene har arbeidsmarkedet blitt mindre stramt. Registrert arbeidsledighet er lav, men den har steget litt siden 2023.

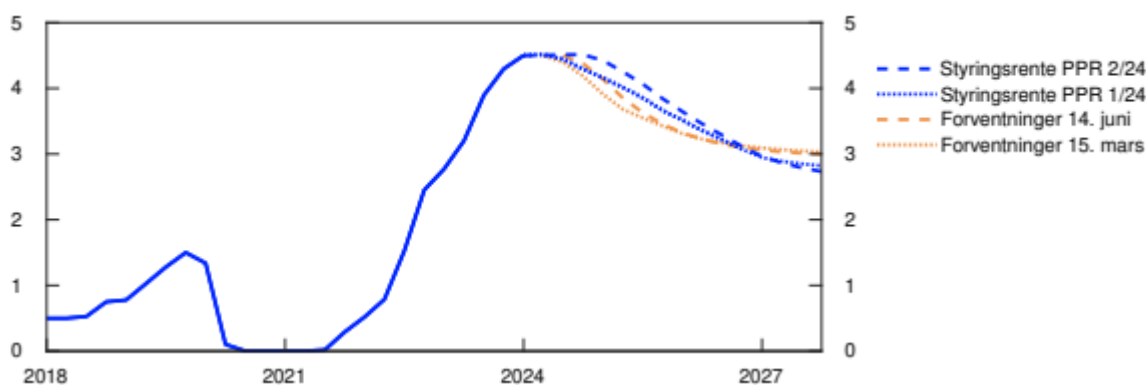
Renteoppgangen har dempet aktiviteten i norsk økonomi. Sammen med svakere prisimpulser fra utlandet og lavere energipriser vil det bidra til at prisveksten avtar og nærmer seg inflasjonsmålet på sikt. På den andre siden bidrar svekkelse av kronen gjennom 2023 og fortsatt høy lønnsvekst til at nedgangen i prisvekst bremses opp. Konsumprisindeksen har siden desember 2023 gått fra 4,8 prosent til 3,0 prosent i mai 2024 det er i hovedsak lavere energipriser som demper prisveksten.

I mai 2020 ble styringsrenta satt ned til 0 prosent. Koronaepidemien førte til brått fall i aktiviteten i norsk og internasjonal økonomi samtidig med fall i oljeprisen. Norges Bank har holdt styringsrenta på 0 prosent frem til september 2021 da den ble økt med 0,25 prosentpoeng. Styringsrenten har økt fra 3,75 i juni i fjor til 4,5 prosent hittil i år. Styringsrenten har vært uendret siden desember i fjor.

Norges Banks komité for pengepolitikk og finansiell stabilitet besluttet på rentemøte i juni i år og fortsatt holde styringsrenten uendret. Komiteens vurdering er at renten er høy nok til å få prisveksten ned til målet, men at det vil bli behov for å holde renten oppe noe lenger enn tidligere anslått. Inflasjonen anslås og nærme seg 2 prosent mot slutten av 2027.

De korte rentene (3 mnd. NIBOR) har hittil i 2024 økt fra 3,28 prosent til 4,7 prosent i midten av juni.

Figur 9. Styringsrente 2018-2028

Kilder: Bloomberg og Norges Bank

Markedsrente

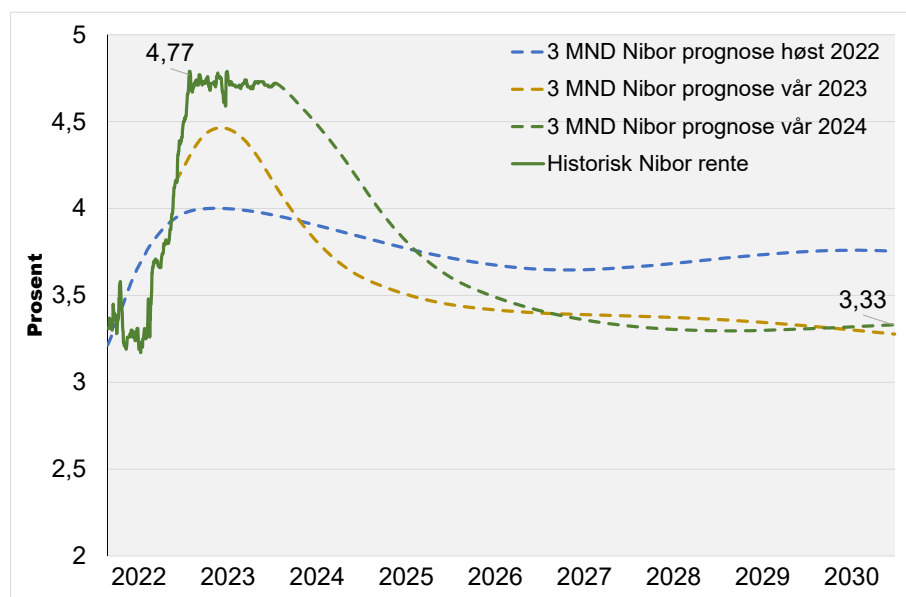
Markedets forventninger til styringsrenten har økt. Prognosene for markedsrentene viser også at rentene vil holdes uendret lengre.

3 mnd. NIBOR forventes å ligge i overkant av 3,1 prosent ved utgangen av 2027. Dette er 0,7 prosentpoeng lavere enn i gjeldende økonomiplan.

Vi har i 2024 hatt kortrente på 3,71 prosent i gjennomsnitt. Prognosene, med den tilgjengelige informasjon vi har i dag, viser en markedsrente i snitt i 2025 i underkant av 4,0 prosent som vil gi kommunene en innlånsrente på 4,6 prosent neste år, som er 0,4 prosent høyere enn prognosene i fjor tilsa.

Figuren under viser prognosen fra vår 2023 og samme periode i år, sammenlignet med prognosen som ble benyttet økonomiplanperioden 2023-2026 og faktisk historisk rente. Grafene for prognoser og faktisk rente følger hverandre, men nivået på rentene er lavere i prognosene.

Figur 10. Prognose 3 mnd. Nibor 2022 - 2030

Økt rente vil medføre økte kapitalkostnader i kommende økonomiplanperiode. Basert på forventninger om markedsrente for 2025, kan dette medføre økte rentekostnader på underkant av 10 mill. kr i 2025 utover det som er lagt til grunn i gjeldende budsjett og økonomiplan. Rundt en tredjedel av kostnadene dekkes innenfor selvkostområdet vann og avløp.

Lånegjeld og avdrag

Låneopptak til finansiering av investeringer var på inntil 218,2 mill. kr i budsjettvedtaket for 2024. Forslag til reguleringer i investeringsbudsjettet per første tertial 2024, vil øke bruk av lånemidler med 14,7 mill. kr. Økningen finansieres ved bruk av ubrukte lånemidler fra tidligere års låneopptak. Låneopptaket for 2024 på 215 mill. kr ble gjennomført i mars i år. Låneopptak til egne investeringer knyttes i hovedsak til renovering av Moheia Bad.

Kommunens gjeldsportefølje vil ved utgangen av 2024 være ca. 3,6 mrd. kr. inkl. innlån til utlån (startlån). Beløpet vil kunne endres noe av utbetaling av avdrag til Husbanken inkl. ekstraordinære avdrag finansiert av avsatte innbetalinger fra utlån. Innbetalingene fra låntakerne kan bare brukes til avdrag. Alle avdrag på startlån fra Husbanken og eventuelle ekstraordinære avdrag belastes i investeringsregnskapet.

Likviditetsutvikling

Kommunens likviditet er fortsatt god, og disposisjonsfondet var på 569 mill. kr ved utgangen av 2023. Etter finansiering av dypvannskai og hensyntatt avsatte midler til vedlikehold, innovasjon og klima utgjør resterende beløp på disposisjonsfondet ca. 136 mill. kr.

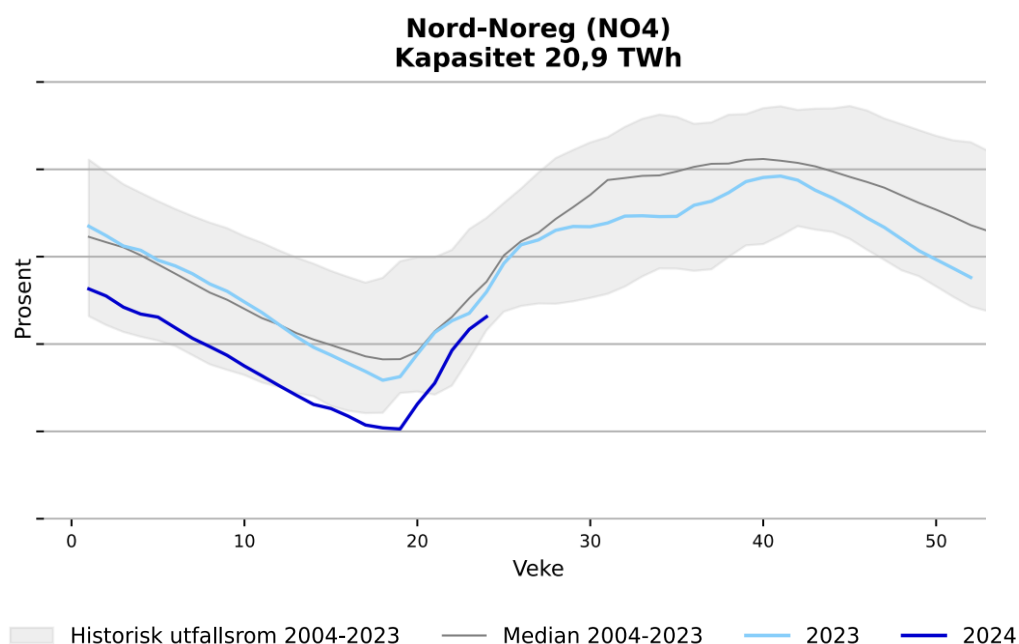
Bruk av premiefond holdes uendret på 100 mill. kr, for innbetaling av premie til pensjon som også vil styrke kommunens likviditet. I vedtatt økonomiplan er det også lagt opp til bruk av investeringsfond. Økt bruk av fond kan være en mulighet til å øke egenkapitalen og redusere gjeldsgraden, men dette vil redusere likviditeten.

Kraftsituasjonen

Markedsprisen på kjøp og salg av kraft, er avhengig av tilbud og etterspørsel. Prisene varierer i forhold til magasininfylling i vannmagasin, vær og vind, samt produksjon fra andre energikilder. Overføringskapasitet på nettet, kraftutveksling mellom land, pris på CO² kvoter og forbruk påvirker også prisene.

Langsiktig kraftmarkedsanalyse fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) legger til grunn at kraftforbruket i Norge vil øke kraftig mot 2030, og at den gjennomsnittlige kraftbalansen blir strammere. Etter 2030 vil kraftbalansen styrkes igjen, ettersom NVE forventer mer ny kraftproduksjon, særlig havvind. Økt forbruk, klimatiltak, og lav investering i ny kraftproduksjon, vil føre til et kraftunderskudd i Norge fra 2030, hvor underskuddet vil være størst i de sørlige delene av landet. I Nord-Norge vil man ikke merke kraftunderskuddet på samme måte, men det forventes høyere kraftpriser enn vi normalt ser i dag.

Figur 11. Fyllingsgraden til vannmagasinene i Nord-Norge, prisområde NO4 (NVE)

Kilde: NVE Kraftsituasjonsrapport uke 2024

Kraftsituasjonsrapporten fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) for uke 24, viser at Nord-Norge (NO4) har en lav fyllingsgrad i vannmagasinene og ligger nært minimumsnivå for perioden 2004-2022. I mars og april ble det registrert rekordhøye spotpriser i prisområde NO4, samtidig har fyllingsgraden ikke vært lavere i perioden 2004-2024. Lavere magasinfylfylling enn normalt, har bidratt til høyere kraftpriser.

Prisen på strøm påvirker både utgiftene og inntektene til Rana kommune. Varierende priser som er avhengig av mange faktorer gir usikre inntekter fra kraft som er vanskelig å budsjettere. I 2022 ble netto inntekt fra salg av konsesjonskraft 29,8 mill. kr, mens netto inntekt i 2023 endte på 38,8 mill. kr. I 2024 ble budsjett økt med 10 mill. kr og det er budsjettert med en netto inntekt på 34,9 mill. kr, som tilsvarer en gjennomsnittlig spotpris for året på 34,4 øre per kWh. Høyere priser så langt i år, gjør at inntektene fra salg av konsesjonskraft per mai ligger ca. 9,0 mill. kr høyere enn periodebudsjettet. Det er fortsatt usikkerhet knyttet til endelig resultat for 2024

I 2023 hadde Rana kommune 82 mill. kr i driftsrelaterte inntekter knyttet til konsesjonskraft. Herav 35 mill. kr fra eiendomsskatt, salg av konsesjonskraft 39 mill. kr og 9 mill. kr i utbytte. Disse ekstraintektene gjør at Rana kommune har høyere driftsinntekter enn sammenlignbare kommuner. Det er viktig at inntektene ikke sluses inn i drifta og fører til et høyere driftsnivå enn sammenlignbare kommuner. Kraftinntektene er usikre og under press fra sentrale myndigheter, og varierer fra år til år. Derfor bør budsjetttrammene til tjenesteproduksjon være eksklusive inntekter fra kraft.

Det anbefales at kraftrelaterte inntekter i hovedsak benyttes som egenkapital til investeringer og oppbygning av disposisjonsfond. Dette kan bidra til å redusere økningen i gjeldsgraden, styrke handlingsrommet og videreføre kommunens posisjon som en aktiv samfunnsaktør.

Utbytte og eieruttak

Utbytte fra Helgeland Kraft AS i 2024 er 32,7 mill. kr. Samtidig har kommunen mottatt utbytte fra Helgeland Invest AS på 4,5 mill. kr og fra Gjensidige på 0,8 mill. kr i 2024. I henhold til sak 127/23 forventer kommunen et utbytte fra selskapet Dypvannskai AS, som minimum dekker kommunens merkostnader ut over budsjett i 2024 og 2025 knyttet til utbetalingen av 476 mill. kr til selskapet.

Samlet forventes det utbytte og eieruttak i 2024 på 51 mill. kr, som er 36 mill. kr høyere enn opprinnelig. Helgeland Kraft melder at resultatet etter skatt 1. kvartal er 39,9 mill. kr som er 37,3 mill. kr lavere enn samme periode i fjor. Redusert kvartalsresultat i år skyldes store kostnader knyttet til uværet i vinter. Helgeland Kraft forventer et bedre og mer stabilt resultat fremover ut fra deres prognoser. Det kan likevel ikke forventes like høyt utbytte neste år, sammenlignet med i år, men vil bli nærmere omhandlet i høstens budsjettbehandling for 2024-2027.

Eiendomsskatt

Skattlegging av vannkraftverk

Grunnrenteskatten er fra og med 2021 utformet som en kontantstrømskatt ned umiddelbar utgiftsføring av investeringer. Fra og med inntektsåret 2022 ble den effektive grunnrenteskatten økt fra 37 prosent til 45 prosent.

Grunnrenteskatten på vannkraft trekkes fra i grunnlaget for eiendomsskatten. Økt grunnrenteskatt vil derfor isolert sett føre til redusert eiendomsskatt til kommunene. Fradraget for grunnrenteskatt ved beregning av eiendomsskattegrunnlaget fastsettes som et gjennomsnitt over fem år, slik at det vil ta noe tid før hele effekten av økt grunnrenteskatt reflekteres i eiendomsskattegrunnlaget.

Endringen vil ikke få betydning for eiendomsskatten for kraftverk der eiendomsskatten fastsettes etter minimums- eller maksimumsreglene (som danner et gulv og et tak for eiendomsskattegrunnlaget).

Satsen for eiendomsskatt på kraftverkene settes av kommunestyret i forbindelse med budsjettvedtaket. Grunnlaget får kommunene fra Skatteetaten og er basert på verdien som anlegget er fastsatt til ved fastsettingen av formues- og inntektsskatt året før skatteåret. På denne måten påvirkes kommunens eiendomsskatteinntekter fra kraftverkene også av de svingende kraftprisene. Rana kan få økte eiendomsskatteinntekter gitt samme promillesats i 2025, på bakgrunn av høye strømpriser i 2023. Høye kraftpriser i første kvartal i år kan gi økt eiendomsskatt fra kraftanlegg i 2026, men vil bli omhandlet nærmere omhandlet til høsten.

I 2023 fikk Rana kommune 34,9 mill. kr i eiendomsskatt fra kraftanlegg, en reduksjon på 3 mill. kr mot året før. Dette skyldes veldig lave kraftpriser i 2021

Boliger og fritidseiendommer

Maksimal skattesats for boliger og fritidsboliger er fire promille. I Rana er satsen for 2024 to promille. Samlet eiendomsskatt fra boliger i 2023 var på 39 mill. kr.

Kommunen kan fritt sette ned skattesatsen, men kan maksimalt sette opp skattesatsen med en promille per år. Rana kommune har vedtatt et bunnfradrag per boenhet på bolig- og fritidseiendom på 300 000 kr. Kommunestyret avgjør om det skal benyttes bunnfradrag ved utskriving av eiendomsskatt og størrelsen på det. Vedtak om dette fattes i forbindelse med budsjettbehandlingen.

Taksering

Kommunestyret vedtok i 2022 at Rana kommune skal benytte Skatteetatens formuesgrunnlag for boliger som verdigrunnlag ved utskriving av eiendomsskatt på boliger i 2023. Det ble i samme sak vedtatt anskaffelse av takster for næringseiendom og boliger uten boligverdi.

Det er benyttet nye takster ved utskriving av eiendomsskatt på næringseiendom og boliger uten boligverdi i 2024.

Pensjonskostnader

Formålet med kommunal pensjonsordning er å sikre at kommunen har dekning for sine ansattes opptjente rettigheter til enhver tid. Pensjonsordningen er i hovedsak sparing, som innebærer at det betales inn midler til dekning av fremtidige pensjonskostnader.

Regjeringen anslår en vekst i de samlede pensjonskostnadene på om lag 0,2 mrd. kr utover anslått lønnsvekst i 2025, men anslaget er beheftet med betydelig usikkerhet. Blant annet er ikke effekten av regler knyttet til ny offentlig AFP med i anslaget. Oppdaterte prognoser fra KLP, viser at Rana kommunes kostnader anslås å øke med ca. 4,0 mill. kr i 2024 ut over prognosen fra høsten 2023, som er lagt til grunn for årets budsjett. Forventet kostnad for 2025 blir først kjent i september i år.

Rana kommune har over flere år benyttet premiefondet hos KLP til delinnbetaling av kommunens pensjonskostnader. Dette styrker bærekraftprinsippet, ved at kommunen ikke skyver kostnader foran seg. I tillegg styrkes kommunens likviditet, når premiefondet benyttes til å betale deler av pensjonskostnadene.

KLP har varslet at kommunenes premiefond vil tilføres hele 21,4 mrd. kr i 2024, som følge av god avkastning i 2023. I tillegg vil 6,4 mrd. kr bli tilført kundenes bufferfond i KLP. Avkastningen hos KLP endte på 6,4 prosent. Det er i stor grad aksjeporteføljen som har bidratt til den høye avkastningen og er en viktig bidragsyter for lavere pensjonskostnader for kommunesektoren.

I perioden 2015 – 2023 har kommunen brukt 456 mill. kr av premiefondet til delinnbetaling av pensjonskostnadene. Ved utgangen av 2023 var saldo på premiefondet 248,4 mill. kr. Samtidig har KLP varslet om at fondet tilføres rundt 100 mill. kr inneværende år, som er høyere enn antatt og gir et betydelig bidrag til å redusere premieinnbetalingene fremover. I budsjettet for 2024 er det lagt opp til å bruke 100 mill. kr av premiefondet. Kommunedirektøren anbefales å videreføre bruk av 100 mill. kr av premiefondet også i 2025.

Midlene på premiefond forvaltes av KLP og investeres i finansmarkedene tilsvarende øvrige pensjonsmidler (premiereserve og bufferkapital). Premiefondsmidler får dermed en avkastning tilsvarende resten av pensjonsmidlene. Premiefondet får hvert år tildelt sin andel av bokført avkastning. Samtidig er premiefondet (tilsvarende premiereserven) garantert en årlig minsteavkastning på 2 prosent.

Bruk av midler på premiefond gir en kortsiktig reduksjon av kommunens pensjonskostnader. Derfor anbefales reduserte utgifter avsatt til netto driftsresultat, og benyttet som avsetning til disposisjonsfond og egenkapital til investeringer.

Endringer fra vedtatt økonomiplan

Grunnlag for budsjett og økonomiplan kommende periode, er kommunestyrets budsjettvedtak i sak 147/2023. Dette innebærer at tilskuddsrammen til Rana Byggdrift KF innarbeides i Rana kommunes budsjett under teknisk sektor fra og med 2024. Kommunestyrets budsjettvedtak i sak 147/2023 medfører en økt inndekning på 18,4 mill. kr i 2025, 14,8 mill. kr i 2026 og 16,3 mill. kr i 2027. Herunder ligger det også forslag om at tilskuddsporteføljen reduseres med 3,0 mill. kr fra 2025, ved en vridning fra tilskudd til samarbeid og samskaping.

Nye konsekvensjusterte tiltak i 2024 medfører økte utgifter på rundt 9 mill. kr. Dette er i hovedsak knyttet til økte utgifter i forbindelse med bosetting av flyktninger. I tillegg øker utgiftene som følge av økt tilskudd til private barnehager, økte satser til politisk representasjon, utsettelse av nedlegging av en barnehage, utsatt åpning av Moheia Bad, samt økt husleie for bruk av Ytteren flerbrukshall til gymsal. I tillegg innføres 12 timer med gratis skolefritidsordning fra høsten 2024, som får helårseffekt i 2025.

På inntektssiden ser vi at økte inntekter fra eiendomsskatt på ca. 11 mill. kr kan legges til grunn for 2025 og videre i perioden. Økte inntekter er knyttet til alle områder, som eiendomsskatt fra næringseiendom, vannkraftanlegg og boliger.

Kommuneproposisjonen og nytt inntektssystem gir en økt ubalanse i opplegget på mellom 5 og 10 mill. kr. Befolkningstallene per 1.7 i år og oppdaterte kriteriedata for kommunene vil ha stor betydning for endelig inntektsramme i 2025. Dette vil først bli kjent når statsbudsjettet blir lagt frem 7. oktober i år.

Oppsummert forventer vi at endringene som nå er kjent, gir en økt ubalanse i det økonomiske opplegget fremover på ca. 20 – 25 mill. kr, før det er tatt inn nye innmeldte behov fra sektorene. Dette må finansieres innenfor opplegget, samtidig har vi også en forpliktelse i januar 2025 på 66 mill. kr til Avinor, der 49,5 mill. kr ikke er finansiert.

I september får vi oppdaterte prognoser på kostnader til pensjon og demografi fremover. Vi må også gjøre nye beregninger på kommunens renteinntekter og renteutgifter i kommende økonomiplanperiode, som vil bli basert på oppdaterte prognoser fra Norges Bank.

Vedlegg

Vedlegg 1 Investeringer

Tabell 1. Opprinnelig investeringsprogram 2024 – 2027 – finansiert av lån

Prosjekter - Brutto utgifter før mva. komp.	Totalkalkyle	Budsjett 2024	Økplan 2025	Økplan 2026	Økplan 2027
Skolebygg oppgradering/nybygg					
Selfors barneskole - gymsal	68 750	-	-	-	-
Båsmo barneskole - gymsal	68 750	-	-	-	-
Investeringer omsorg, helse og sosial					
Digitalisering - velferdsteknologi	4 000	2 000	2 000	-	-
Infrastrukturinvesteringer					
Kommunale veier	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000
Ny bil feietjenesten	650	650			
Nettverksprosjekt - videreføring	23 000	8 000	2 500	2 500	-
Insourcing - innkjøp brøytematriell-utvikling drift egenregi	14 000	2 000	3 000	4 000	5 000
Ny brannbil	6 500	6 500	-	-	-
Forbered elektrifisering Mjølan	1 000	1 000	-	-	-
Gruben, Selfors, Moheia, Sagbakken - kunstgress	6 000	3 000	3 000	-	-
Driftsentral Mjølan skitten/ren sone	20 000	1 000	-	-	-
Bil oppmåling	650	-	650	-	-
Oppgradering Sjøfronten og avslutning Sør og Nord	6 000	3 000	3 000	-	-
Gjennomføring av andel av ny kommundelplan byutvikling	5 000	5 000	-	-	-
Effektivering tjenestestrategi (sorching mv.)	5 500	5 000	500	-	-
Dokumentsenterprosjektet	1 700	1 700	-	-	-
Avløp Stenneset	1 000	1 000	-	-	-
Øvrige kommunale bygg					
Moheia bad - renovering/oppgradering	86 000	65 000	-	-	-
Foyerboliger	30 000	30 000	-	-	-
Oppgradering - Fairbaksvn. 14 og Engvollen 7D	1 250	-	-	-	-
Bygging av kjølerom og krematorium	62 000	30 000	32 000	-	
Øvrige investeringer					
Investering i driftsmidler og inventar >1 mill. kr	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000
Ny bibliotekbuss	5 000	5 000	-	-	-
Rana Kirkelig Fellesråd - investeringsbehov	24 650	2 450	2 200	12 000	12 000
Investeringsprosjekter lånefinansiert - brutto før fratrekk av mva		182 300	58 850	28 500	27 000

Tabell 2. Selvfinansierende investeringer og investeringer finansiert av fond/egenkapital 2024-2027

Prosjekter - Brutto utgifter før mva. komp.	Totalkalkyle	Budsjett 2024	Økplan 2025	Økplan 2026	Økplan 2027
Flyplass	450 000	-	-	-	-
Trafikksikkerhetstiltak	Årlig ramme	3 750	3 750	3 750	3 750
Kjøp av tomtegrunn	Årlig ramme	1 500	1 500	1 500	1 500
Utkjøp festeavtaler	40 000	-	40 000	-	-
Kjøp av tomtegrunn - næring og regulering	26 000	1 000	10 000	10 000	5 000
Småinvesteringer - under 1 mill. kr	Årlig ramme	-	-	-	-
Egenkapitalinnskudd pensjonsordning	Årlig ramme	5 800	5 800	5 800	6 400
Investeringsprosjekter finansiert av fond/egenkapital		12 050	61 050	21 050	16 650
Hovedplan vannforsyning	Årlig ramme	40 000	40 000	40 000	40 000
Hovedplan avløp	Årlig ramme	40 000	40 000	40 000	40 000
Vann og avløp - Mjølan renseanlegg	118 000	59 000	59 000	-	-
Vann og avløp fra Brennåsen til ny flyplass	60 000	-	-	-	60 000
Selvfinansierende investeringsprosjekter - VA		139 000	139 000	80 000	140 000
Botilbud eldre - ramme alternative løsninger 2024-2027	250 000	10 000	120 000	120 000	-
Bofelleskap - øvrige behov (PHST)	2 500	2 500	-	-	-
Selvfinansierende investeringsprosjekter - omsorg, helse og sosial		12 500	120 000	120 000	-

Innmeldte investeringstiltak 2025 - 2028

Støttetjeneste

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Legging av fiber til Rana kommune	700	700		
Innmåling fiber og dokumentasjon (prosjekt)	150	150		
"Sentrumsgården" - Kinoen for redundans	225			
Frigjøring Svenskfiber og ny NIX-node til Mo	400			
Anskaffelse og implementering SOC-tjeneste - Sikkerhetssenter med tiltaksteam - bistand	300			
Batteribackup (UPS) til sentrale nettverkspunkter	575			
Kabling UPS-strøm til switcher Rådhuset	150			
Kartlegging - gjennomgang AI i forhold til informasjonssikkerhet og personvern	350			
Sum nye investerings tiltak	2 850	850	-	-

Oppvekst og kultur

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Sak om skolestruktur - budsjettvedtak				
Luftfukter/ventilasjonsanlegg samfunnshuset				
Etablering av ressursenhet -				
Sum investerings tiltak	-	-	-	-

Helse og mestring

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Bygging av sykehjem og tilrettelagte boliger Ytteren		250 000	200 000	
Miljøterapi	40 000			
Sum investerings tiltak	40 000	250 000	200 000	-

Tekniske tjenester

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Ny arbeidsbil oppmåling	650			
Kommunens andel utvikling av byrom	5 000	5 000	5 000	5 000
Etablering av dronetjeneste	500			
Ny brannstasjon	1 000	150 000		
Laddestruktur kommunale p-plasser + driftssentral	6 000			
Driftssentral Mjølan skitten/ren sone	1 000	20 000		
Nye garderober Ranahallen	5 000			
Tråkkemaskin	2 700			
Storgata/Revelbakken - trafikkssikkerhetstiltak		5 000		
Ny liten servicebil B&R. Framskutt enhet	1 000			
Renover Hauknes badeplass	4 000			
Ny feiebil	6 500			
Ny brannbil		7 000		
Renovering gartneri	8 000			
Salg Klokkehagen Hus	-1 000			
Utvidelse Moheia Bad			60 000	
Rengjøringsrobot	1 000	1 000	500	500
Oppgradering SD-anlegg	1 500	1 000	700	700
Rehabilitering fasader samfunnshus/kino	3 000	37 000		
VAV-spjeld Mo Ungdomsskole	1 500			
Gruben sykehjem nye vindu	4 500			
Tilstandskartlegging av bygg	3 000			
Legionellasikring	1 000	1 000		
Gruben sykehjem ventilasjon			5 000	
Gruben sykehjem varmesystem		2 500		
Nytt ventilasjonssystem Samfunnshus/kino	1 200	7 000	5 000	
Nytt varmesystem Teknisk rom Samfunnshus/kino			2 500	
SD-anlegg Samfunnshus/kino			1 500	
EL-og brann Samfunnshus/kino	1 000	1 000	400	200
Snøsmelteanlegg Gågate (varmesentral)	1 800			
Rådhuset vindu, sun cool, innv. solavskjerming	1 500	1 500	1 500	1 500
Taktekke Gruben samfunnshus, gamle posthus	1 900			
Renovering rådhuset	10 000	80 000	160 000	
Sum nye investeringstiltak	73 250	319 000	242 100	7 900
Moheia bad renovering		25 000		
VA Prosjekt overført fra 2023	16 000			
Sum endringer vedtatte investeringstiltak	16 000	25 000	0	0
Sum investeringstiltak	89 250	344 000	242 100	7 900

Vedlegg 2 Nye innmeldte tiltak og behov drift

Støttetjeneste

<i>Tiltak</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>	<i>2027</i>	<i>2028</i>
Ny redundant internettaksess; 8 Gbps	336	349	364	377
Teams telefon -alle ansatte	630	655	681	708
Microsoft lisens alle ansatte	348	361	376	391
Leie system for dokumentasjon	300	312	324	337
SOC-IRT pr. år. Sikkerhetsovervåking	1 600	1 664	1 730	1 799
Sourcing IT-drift				
Universell utforming (Dania Software; Assist Pro)				
Ekstern evaluering av outsourcing		250		
Tilskuddsmidler Husbanken	2 500	2 500	2 500	2 500
Sum nye tiltak	5 714	6 091	5 975	6 112

Oppvekst og kultur

<i>Tiltak</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>	<i>2027</i>	<i>2028</i>
Sak om skolestruktur - budsjettvedtak				
Nedleggelse av kommunal barnehage - budsjettvedtak			-	-
Helhetlig gjennomgang flyktningeplan				
Konsekvensjusteringer				
Fosterhjem Helgeland - overgang fra prosjekt til drift	1 200	1 200	1 200	1 200
Sum nye tiltak	1 200	1 200	1 200	1 200

Helse og mestring

<i>Tiltak</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>	<i>2027</i>	<i>2028</i>
Omstillingsmidler - videreføre KST-vedtak 2021-2024	2 000	2 000	2 000	2 000
Gjerde sanehager - trygg demensomsorg	1 000			
Sum nye tiltak	3 000	2 000	2 000	2 000

NAV kommune

<i>Tiltak</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>	<i>2027</i>	<i>2028</i>
Ombygging mottak - ny leieavtale NAV Rana	360	370	380	
Jobbveileder flyktning	750	750	750	750
Saksbehandler/Oppfølging flyktning	750	750	750	750
Sosialhjelp ukrainske flyktninger	6 000	6 000	6 000	6 000
Sum nye tiltak	7 860	7 870	7 880	7 500

Teknisk sektor

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Skybasert drift Gisline og Komtek	150	150	150	150
Skybasert programvare eiendomsskatt	250	250	250	250
Prosjektleder utvikling/utbyggingsavtaler	1 000	1 000	1 000	1 000
Drift dronetjeneste		100	100	100
Hovedplan vei - revidering og digitaliserin	800	800		
Vedlikehold, drift Brann	300	300	300	300
Sjøfrontens steinfyllinger - reparsjoner, c	1 000	1 000	1 000	1 000
Driftskostnader Klokkehusen hus	-100	-100	-100	-100
Nedtrekk av blomsterproduksjon	-700	-700	-700	-700
Energikostnader				
Innføring av vaktordning	1 000	1 000	1 000	1 000
Separering overvann	1 000	500	500	500
Utskifting av T5 lysrør - til LED	3 000	4 000	3 000	1 500
Renseanslegg i moppevaskerier	500	500	500	
Kildesorteringsutstyr	500	1 000		
Fjerning av septik Ytteren Adm bygg (h	700			
Ombrukslager for materialer bygg (i sarr	100	300	300	300
Konsekvensjusteringer				
Vinterdrift	3 000	3 000	3 000	3 000
Moheia energibesparing	-250	-250	-250	-250
Drift sivilforsvar	200	200	200	200
Sum innmeldte nye tiltak drift	12 450	13 050	10 250	8 250

 [Lytt til teksten](#)

Hva ser du etter?

→ Nyheter, kunngjøringer og høringer	→ Jobb hos oss
→ Skoleruta	→ Kino
→ Rana bibliotek	→ Ønsker du å booke time hos saksbehandler
→ Ny flyplass i Mo i Rana	→ Dypvannskai i Mo i Rana

Hei! Mitt navn er Kari. [Hva kan jeg hjelpe deg med?](#)

Våre tjenester

Hva kan vi hjelpe deg med? Se alle våre tjenester.

Aktivitetskalender

Hva skjer i Rana kommune? Følg med på alt som skjer.

Moving to Mo i Rana

Relocation and settlement in Mo i Rana

Jobb hos oss

Jobb hos oss - 1000vis av muligheter

Ny portal for å vise frem kommunen som arbeidsgiver

Jobb hos oss er utviklet for å presentere Rana kommune som arbeidsgiver. Det gjør vi med å servere gode historier om og med kommunens ansatte, informasjon om kommunens sektorer og avdelinger og om ulike ordninger kommunen kan tilby. Bare for å nevne noe.

[Sjekk ut Jobb hos oss](#)

Vil du være med å påvirke?

Følg med på hva som skjer i kommunen og lokaldemokratiet. Si din mening om planer, følg med på prosjekter og se politikernes møtekalender.

[Se alt om politikk](#)

- [Politisk møteplan og saksdokumenter](#)
- [Følg med på våre politiske møter](#)
- [Si meningen din/høringer](#)
- [Planer, budsjett og reglementer](#)
- [Offentlig innsyn og postliste](#)
- [Rana i vekst](#)